

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

IEPER “DE MEERSEN” (prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Bart BOT
Redactie: Tina BRUYNINCKX

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2018/10

Afbeelding op schutblad: Algemeen zicht op zone 1.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgaving ☐	Prospectie ☒
Vergunningsnummer: 2016/433	
Datum aanvraag: 1/12/2016	
Naam aanvrager: BOT Bart	
Naam site: Ieper, De Meersen	
Naam aanvrager metaaldetectie: BOT Bart	
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2016/433 (2)	

Opdrachtgever:	3D Real Estate NV Rijvissechestraat 118 bus 7 9052 Zwijnaarde
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Jessica Vandevelde (erfgoedconsulent Onroerend Erfgoed provincie West-Vlaanderen)
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:	Jan Decorte (C07)
Projectleider:	Bart Bartholomieux
Leidinggevend archeoloog:	Bart Bot
Archeologisch team:	Bart Bot, Michelle Arnouts, Werner Wyls
Plannen:	Sarah Dalle
Conservatie:	/
Materiaaltekeningen:	/
Start veldwerk:	14/12/2016
Einde veldwerk:	22/12/2016
Wetenschappelijke begeleiding:	Jan Decorte (C07)
Projectcode:	IEDE16
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Ieper
Deelgemeente:	/
Plaats:	Sint-Niklaasstraat, site De Meersen
Lambertcoördinaten:	X: 45215, Y: 172263; X: 45290, Y: 17272, X: 45275, Y: 172178; X: 45255, Y: 172173; Z: +20,00m TAW.
Kadastrale gegevens:	Ieper, Afdeling 1, sectie F, percelen 443D, 443E, 460A2, 460B2, 460C2, 460D2, 460Z, 461R, 461S
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	3D Real Estate NV Rijvissechestraat 118 bus 7 9052 Zwijnaarde
Titel:	Archeologische prospectie Ieper De Meersen (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.
Rapportnummer:	2018/10
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL.....	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	8
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	9
4.1. IEPER.....	9
4.1.1. Historische informatie	9
4.1.2. Archeologische informatie.....	16
4.2. IEPER SINT-NIKLAASSTRAAT	19
5. ONDERZOEKSMETHODE	29
5.1. ALGEMEEN.....	29
5.1.1. Vraagstelling.....	29
5.1.2. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname.....	30
5.2. BESCHRIJVING	31
5.2.1. Voorbereiding.....	31
5.2.2. Veldwerk.....	31
5.2.3. Vondstverwerking en rapportage.....	31
6. RESULTATEN.....	33
6.1. ALGEMEEN.....	33
6.2. STRATIGRAFIE.....	34
6.2.1. Zone 1.....	34
6.2.2. Zone 2.....	39
6.2.3. Conclusie stratigrafie.....	40
6.3. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN EN STRUCTUREN	41
6.3.1. Zone 1.....	41
6.3.2. Zone 2.....	52
7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	61
7.1. STRATIGRAFISCH OUDSTE SPOREN.....	61
7.2. LAATMIDDELEEUWSE BEWONING.....	61
7.3. MIDDELEEUWS GRAFVELD?.....	62
7.4. ABDIJ SINT-JAN-TEN-BERGE.....	62
7.5. BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN	62
8. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	69
9. SYNTHESE	73

10. LITERATUUR	75
11. BIJLAGEN	79

2. INLEIDING

In het kader van de uitvoering van een nieuwbouwproject op enkele percelen gelegen langs de Sint-Niklaasstraat en de Sint-Jansstraat te Ieper voerde een team archeologen van Monument Vandekerckhove nv een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was 3D Real Estate NV. Het projectgebied was ca. 0,7ha groot en was tot enkele jaren geleden in gebruik als bibliotheek, stedelijk archief en cultuurcentrum. Aangezien de geplande nieuwbouw gepaard gaat met een verstoring van de bodem adviseerde Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven. Op die manier kan het archeologisch potentieel van de site ingeschat worden. Het terreinwerk vond plaats van 14 december tot 22 december 2016.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verder onderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt met kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een USB-kaart met daarop een overzichtsplan, een fotolijst en de digitale versie van de bijlagen en deze tekst. De verschillende inventarislijsten, tekeningen en foto's kunnen geraadpleegd worden via <http://www.monarcheo.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via info@monument.be.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Jessica Vandavelde (Onroerend Erfgoed), Sam De Decker (Onroerend Erfgoed), Jan Decorte (CO7) en Serge Vanhaecke (3D Real Estate NV).

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

De stad Ieper ligt in het zuidwesten van de provincie West-Vlaanderen (zie figuur 1). Het onderzoeksgebied ligt grofweg tussen de Sint-Niklaasstraat, de Sint-Jansstraat, de Lange Meersstraat en de De Stuersstraat. Kadastraal gaat het om percelen 443D, 443E, 460A2, 460B2, 460C2, 460D2, 460Z, 461R en 461S, Afdeling 1, Sectie F.

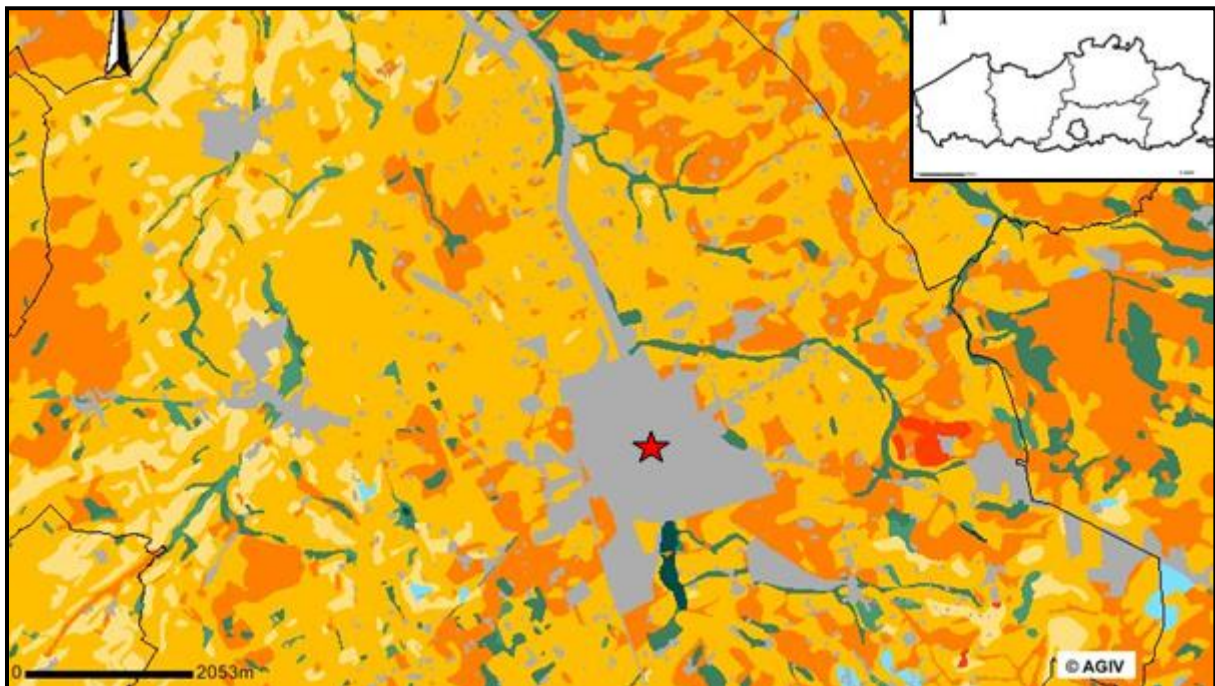
Figuur 1: Ligging van het projectgebied. (rood kader) (© <https://www.google.be/maps>).

3.2. Geologische en bodemkundige situering

Het reliëf in Ieper is licht golvend doordat de stad aan de noordelijke voet van de West-Vlaamse heuvels ligt. Fysisch-geografisch behoort Ieper tot zandlemig Vlaanderen.¹

Op de bodemkaart (zie figuur 2) is het stadscentrum niet gekarteerd (grijs), maar de omliggende gronden zijn aangeduid als:

- droge lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (Pbc) (lichtgele kleur)
- matig droge lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (Pcc) (gele kleur)
- matig natte tot natte zandleembodem zonder profiel (Lep) (oranje kleur)
- sterk gleyige kleibodem zonder profiel (Eep) (groene kleur)

Figuur 2: Situering van Ieper op de bodemkaart, met aanduiding van het onderzoeksterrein (rode ster) (© <https://www.geo-vlaanderen.agiv.be>).

---

¹ <http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/21274>

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Ieper

4.1.1. Historische informatie

Een eerste, weliswaar twijfelachtige, vermelding van Ieper betreft de naam *Ipris* in een oorkonde van 961. De eerste vermelding die met zekerheid terug te brengen is tot Ieper betreft *Iprensis* in 1066. De ontstaansomstandigheden omtrent Ieper zijn echter onduidelijk.² Ieper zou mogelijk teruggaan op een zogenaamde Karolingische *fiscus* of een aan de keizer belastingsplichtig domein. Mogelijke aanwijzingen in die richting zijn onder meer het bestaan, reeds vóór 1102, van een bedehuis toegewijd aan Sint-Maarten, de patroonheilige van oude *fiscuskerken* en de aanwezigheid van een "Hoveland" (een vóór het uitbatingscentrum gelegen gebied). Aangenomen wordt dat het *forum* of de huidige Grote Markt uit dit "Hoveland" ontstond. Midden 11de eeuw werd dit oude uitbatingscentrum door Graaf Boudewijn V uitgebreid en versterkt (zie figuur 3). Daarbij wordt tevens een grafelijk *castrum* ingericht. Deze uitbreiding kan gezien worden binnen de grafelijke binnenlandse politiek van het oprichten van nieuwe bewoningskernen in Binnen-Vlaanderen om zo het dunbevolkte en ongecultiveerde centrale gedeelte van het graafschap beter te verbinden met de rijke steden die zich aan de kust en aan de Schelde ontwikkelden.

Gedurende de 11de en het begin van de 12de eeuw is er een verdere stadsontwikkeling tengevolge van een ontluikend handelsverkeer. Midden 12de eeuw, mogelijk tengevolge van de stadsgroei, wordt het grafelijke *castrum* verlaten en wordt een nieuwe burcht gebouwd ten zuidwesten van de stad, het zogenaamde Zaalhof/Tempelhof (zie figuur 3). Ook gedurende deze periode evolueert Ieper tot volwaardige stad met eigen territorium, jurisdictie, administratie en instellingen.³

In de 12de – 13de eeuw groeide Ieper uit tot een voor die tijd ware metropool. Belangrijk in dit verhaal is o.a. de ligging van Ieper, namelijk op het kruispunt van de weg Brugge-Rijsel met de Ieperlee. De Ieperlee maakte de verbinding met de Vlaamse kustvlakte, o.a. Brugge, via de IJzer. Deze kustvlakte kende een immense wolproductie. De gunstige geografische omstandigheden waren bepalend voor de productie van en handel in

---

² <https://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/21274>

³ Ibidem.

textielproducten.⁴ De vroegste huizen waren opgetrokken in hout, het materiaal bij uitstek tot het einde van de 13de eeuw.⁵ Daarnaast bestonden ook patriciërswohnungen opgetrokken in ijzerzandsteen.

Figuur 3: Stadsontwikkeling van Ieper van de 11de tot de 13de eeuw. Het onderzoeksgebied is aangeduid met een rode pijl. (© STUBBE *et al.* 2003, pp. 12-13).

In de 12de eeuw waren er verschillende bewoningskernen. De kern rond de Sint-Pieterskerk was vermoedelijk de vroegste. Deze bezat een hoefijzervormige omwalling die op de Ieperlee aansloot. Iets noordelijker lag de versterking van de graaf van Vlaanderen, waaruit de Sint-Maartenskern zich zou ontwikkelen. De grafelijke versterking werd kort na 1128 verplaatst naar een locatie tegenover de Sint-Pieterskerk. Er werd een tweede castrale motte met neerhof opgericht op het Zaalhof. De Sint-Jacobskerk werd gesticht in 1138. Al deze kernen werden beschermd door een systeem van waterlopen, grachten, aarden wallen, palissaden en poorten. Door de uitbreiding van de handelsactiviteiten en lakennijverheid groeiden de kernen naar elkaar toe.

In 1214 liet Ferdinand van Portugal omwallingen aanleggen. De aanleg van de vesten zorgde voor het ontstaan van buitenwijken: O.L.V.-ten-Brielen, Sint-Jan, Sint-Michiël en Sint-Kruis vielen immers buiten de versterking. De stad breidde zich pas in de eerste helft van de 13de eeuw uit tot het gebied ten westen van de Ieperlee: de Sint-

⁴ HANECA *et al.* 2009, p. 123.

⁵ HANECA *et al.* 2009, p. 125.

Niklaasparochie wordt officieel vermeld in 1220, de Sint-Kruisparochie lag zuidoostelijker. In dezelfde periode ontstond de parochie Sint-Michiels ten zuiden van de oudere stadskern.⁶ Wanneer in het begin van de 13de eeuw de relatie tussen het graafschap Vlaanderen en het koninkrijk Frankrijk meer onder druk komt te staan tengevolge van een Anglofiele politiek, wordt in 1213 een militaire veldtocht ondernomen door Filips August waarbij Ieper wordt ingenomen. Ieper kon zich via een buitenissig hoog losgeld echter vrijkopen.⁷ Door de veldtocht werd echter duidelijk dat de Westhoek beter diende te worden beveiligd. Verschillende steden kregen hun eerste versterkingen. Twee grafelijke verordeningen uit 1214 spoorden ook de Ieperlingen aan de versterkingswerken in sneltempo te voltooien. Deze vroeg 13de-eeuwse versterkingswerken omsloten nu ook de regelmatige arealen van de tweede fase van de stadsuitbreiding die vanaf het eind van de 12de eeuw ten westen van de Ieper tot stand was gekomen (zie figuur 4).

Het Ieperse laken domineerde de mediterrane markten aan het begin van de 13de eeuw. Rond 1250 werd een nieuwe loskade langs de Ieperlee aangelegd en werd een nieuwe lakenhal gebouwd op de gedempte gracht van het oude neerhof. Ieper creëerde een nieuw economisch centrum op de Grote Markt, die min of meer genivelleerd werd. De straten die de markt doorkruisten werden afgeschaft om er kramen te kunnen opstellen. Dit werd één van de belangrijkste markten in het West-Europa van de tweede helft van de 13de eeuw. Rond de stad ontstond geleidelijk een gemeenschap van ambachtslieden. De voormalige landbouwgronden werden omgevormd tot bouwgronden. In de 13de eeuw was er in Ieper een enorme bouwactiviteit. Zo werden verschillende religieuze en burgerlijk gebouwen opgetrokken. Nieuwe gebouwen waren de lakenhalle, maar ook het belfort en de gotische versie van de Sint-Martinuskerk werden opgetrokken. Reeds in de eerste helft van de 13de eeuw breidde de stad zich verder naar het noorden uit, tot voorbij de huidige Surmon- en Cartonstraat, en dus tot voorbij de zeer recent aangelegde vroeg 13de-eeuwse verdedigingsgordel. Hierbij werd nu ook het areaal ten oosten van de Ieperlee en het alluvium bezijden de Ieperlee ingenomen en verkaveld (zie figuur 3).

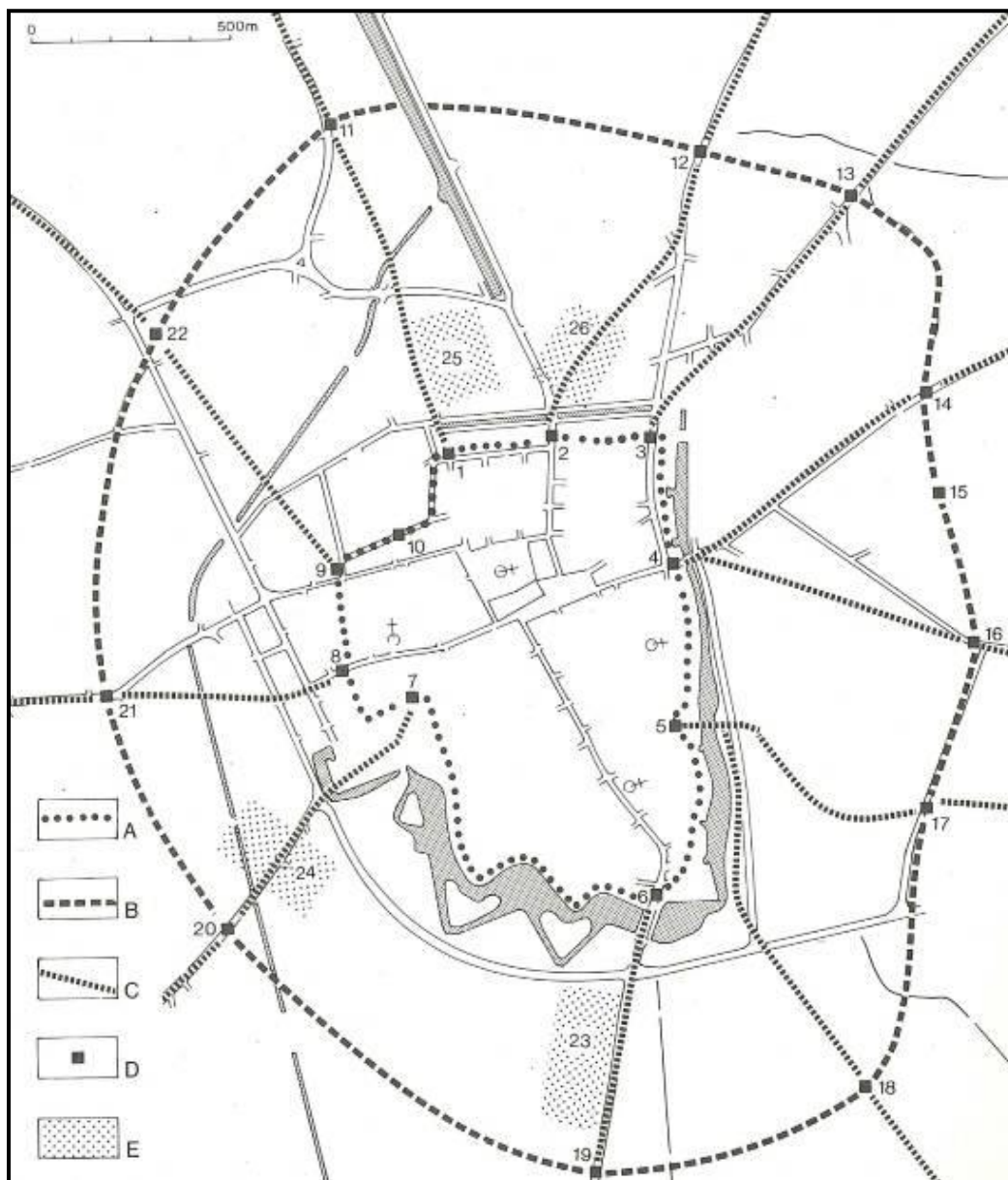
In het begin van de 14de eeuw, na een heropflakking van de Vlaams-Franse twisten, werd een tweede stadsomwalling aangelegd, de zogenaamde “Uterste veste” (zie figuur 4). Met de aanleg werd begonnen in 1302 maar deze werd pas voltooid in 1328. Doel van deze stadsomwalling was de beveiliging van de buitenparochies. De totale lengte van de verdedigingsgordel bedroeg 7,6km en omsloot een areaal van 500ha. Na een,

---

⁶ HANECA 2009, p. 123.

⁷ STUBBE *et al.* 2003, p. 13.

overigens mislukte, Engelse belegering in 1383 werd deze buitenste verdedigingsgordel opgegeven en teruggelegd op de 13de-eeuwse omwalling.⁸ Bij het beleg van Ieper door Gentse en Engelse troepen (1383) werden de buitenwijken trouwens volledig verwoest. De heropbouw werd verboden, waardoor de ambachtslieden verplicht werden zich binnen de stad te vestigen. Verschillende conflicten, de overregulering van de handel, de toenemende concurrentie en een tekort aan grondstoffen deden de lakenhandel in Ieper sterk afnemen.⁹

Figuur 4: Stadsomwalling van Ieper in de eerste helft van de 14de eeuw (© TERMOTE 1992, p. 226).

⁸ TERMOTE 1992, pp. 219-228.

⁹ MUS 1996, p. 51.

Gedurende de 15de en 16de eeuw leidden de daling van de lakenproductie en mislukte reconversiepogingen tot een definitief economisch verval en een sterke terugloop van de bevolking. In het licht van de voortdurende onrust wordt de stadsverdediging geperfectioneerd.¹⁰ Halfweg de 16de eeuw versterkte keizer Karel, en later de Spanjaarden, de stenen muren uit de Bourgondische tijd tegen de almaar sterker wordende artillerie. Gedurende de 16de eeuw werd Ieper tijdelijk een protestantse republiek. In 1583 belegerde Alexander Farnese de stad en één jaar later viel de stad terug in Spaanse handen. Meteen werden de versterkingen hersteld en een nieuwe citadel (1669) langs de noordelijke stadsgrens moest de Ieperlingen in het gareel houden (zie figuur 5).¹¹

In 1678 werd Ieper belegerd en veroverd door Lodewijk XIV. De Franse ingenieur Vauban ontwierp een vernieuwde versterking volgens het moderne gebastioneerde systeem (zie figuur 6). Deze versterkingen werden echter in 1782-1783 grotendeels door de Oostenrijkers terug afgebroken wegens de hoge kostprijs voor het onderhoud ervan. Echter tegen het einde van de 18de eeuw ondervonden de Oostenrijkers dat ze toch zeer kwetsbaar waren geworden en werden terug een aantal voorwerken aangelegd.¹² In de Hollandse periode kreeg Ieper terug een strategisch belang en werden de versterkingen van Vauban in grote mate hersteld en vernieuwd (zie figuur 7). De Hollanders gebruikten gele baksteen (van polderklei) terwijl Vauban de lokale roodbakkende klei gebruikte.¹³

Bij de stichting van België werd een nieuw verdedigingsconcept uitgewerkt dat zich concentreerde rond de stellingen rond Antwerpen waardoor Ieper zijn strategische functie verloor. Gevolg daarvan was dat men midden 19de eeuw begon met de ontmanteling van de verdedigingswerken rond de stad.¹⁴ Dit betrof alle buitenvesten behalve de hoofdwal samen met twee contregardes en één *demi-lune* in het zuidwesten. De vrijgekomen gronden werden in augustus 1856 openbaar verkocht. Nadien werden ook de grachten aan de noordwestzijde gedempt (van het Stationsplein tot de Torhoutpoort) (zie figuur 8).¹⁵

---

¹⁰ <http://inventaris.vioe.be/dibe/geheel/21274>

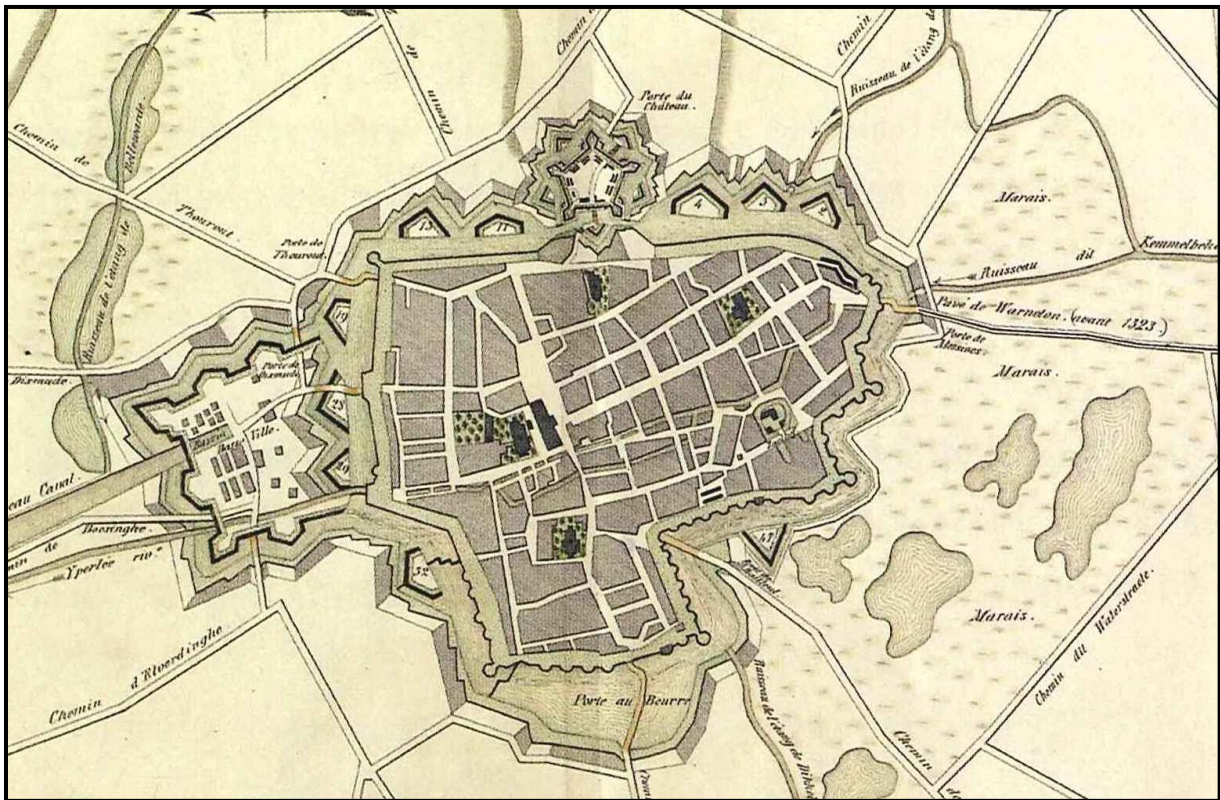
¹¹ MUS *et al.* 1992, p.16.

¹² STUBBE *et al.* 2003, pp. 14-16.

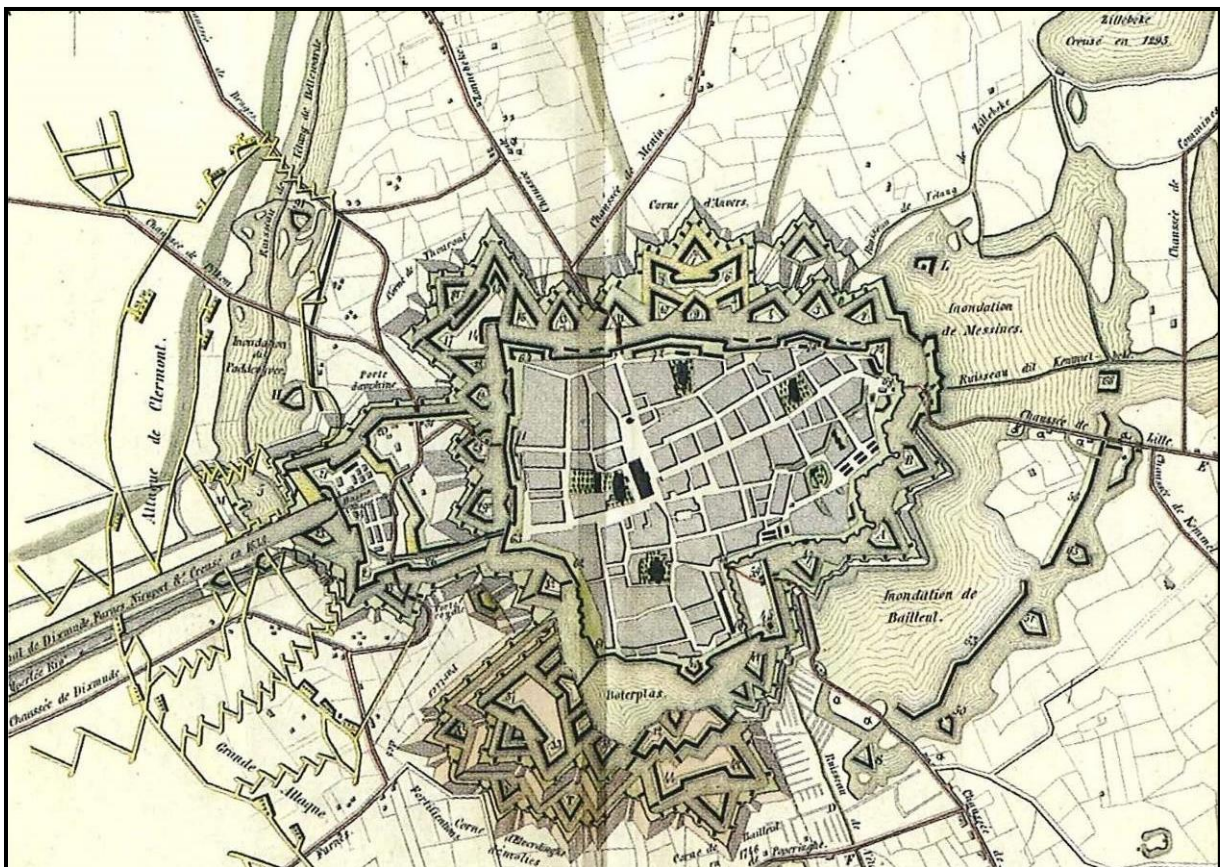
¹³ STUBBE *et al.* 2003, p. 44.

¹⁴ STUBBE *et al.* 2003, pp. 14-16.

¹⁵ S.n. 2007, p. 45.

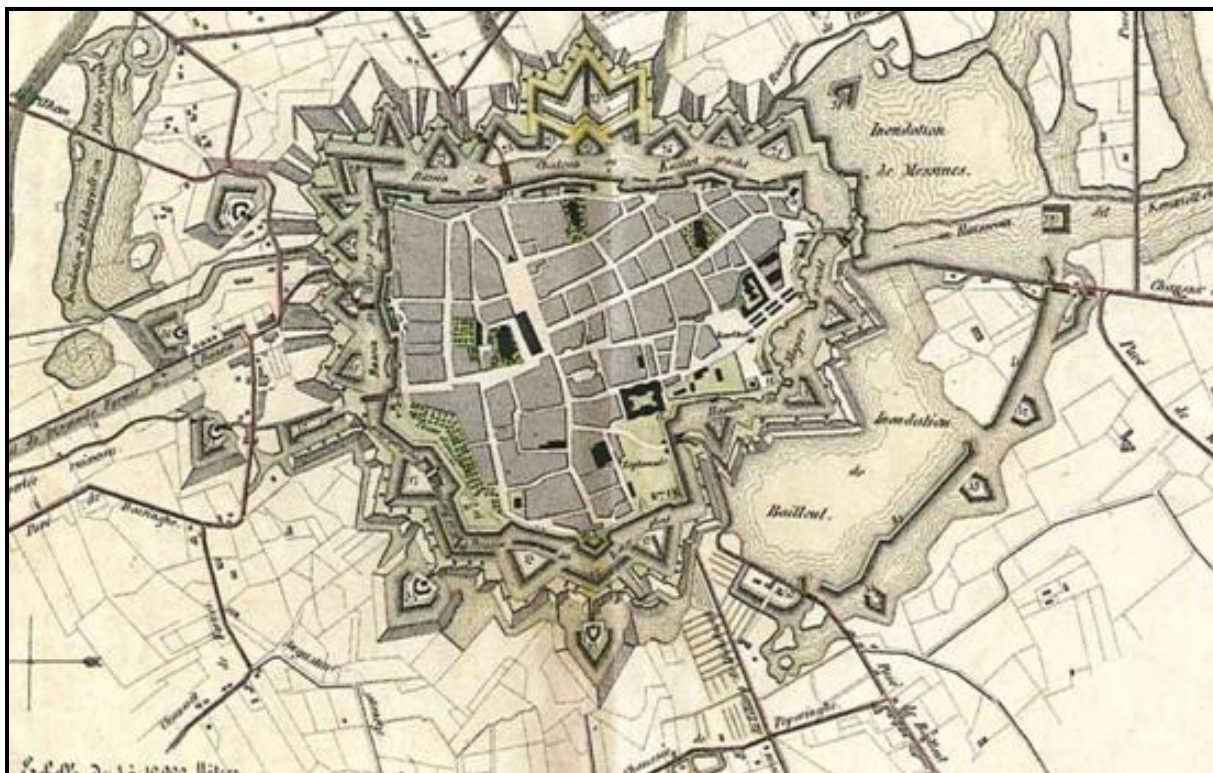

Figuur 5: Stadsplan van Ieper rond ca. 1670 onder Spaans bewind (© S.n. 2007, p. 14).

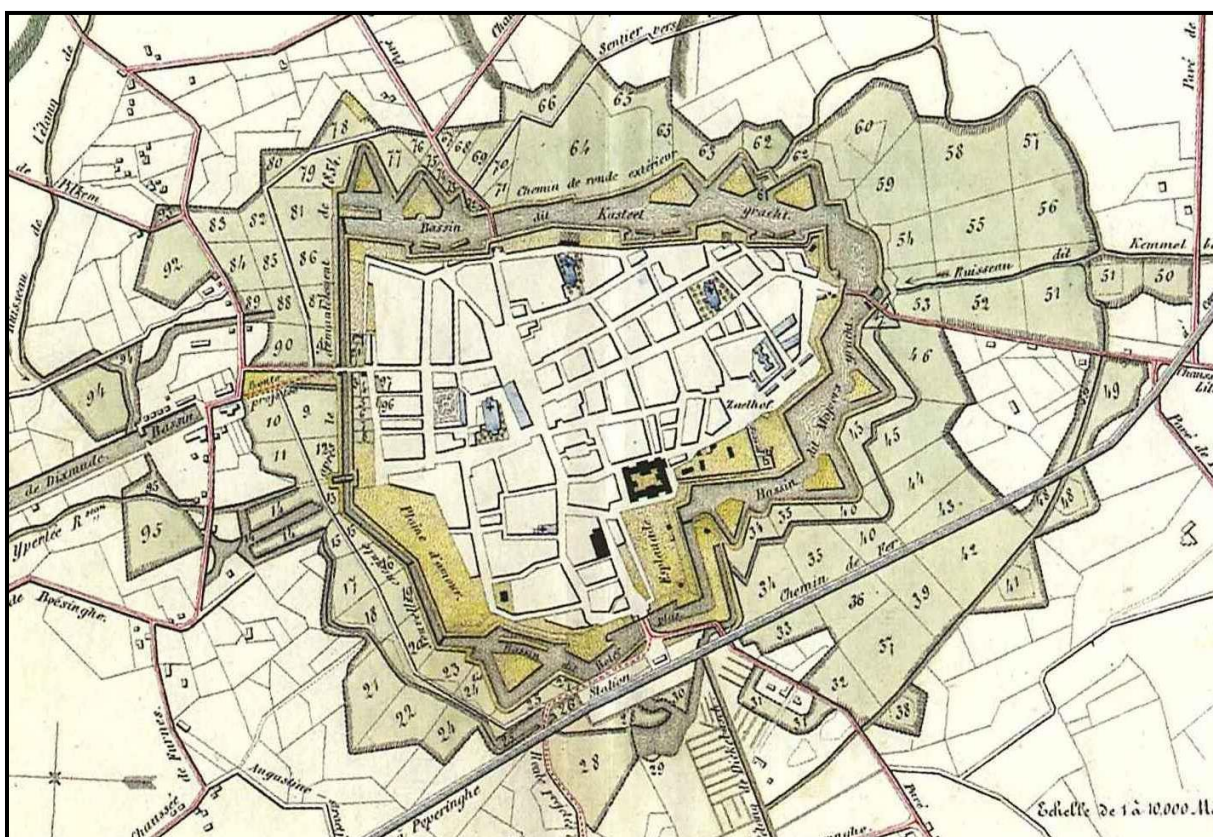

Figuur 6: Toestand van de Ieperse vestingen tijdens het Franse beleg in 1744 (© S.n. 1999, p. 45).

Figuur 7: Toestand van de Ieperse vestingen onder Hollands bewind (© S.n. 1999, p. 48).

Figuur 8: Toestand van de Ieperse vestingen na de gedeeltelijke ontmanteling in 1856 (© S.n. 2007, p. 45).

4.1.2. Archeologische informatie

Het is pas in de jaren 1980 dat er enig 'voorzichtig' archeologisch onderzoek werd uitgevoerd in het Ieperse. Het late besef dat de stad een ongelooflijk rijk bodemarchief bezit is een verklaring voor dit feit. Men ging er vanuit dat de Eerste Wereldoorlog voor een volledige verwoesting van de Ieperse ondergrond had gezorgd. Dat dit een misvatting was zou in de toekomst blijken. Archeologie zou zelfs de belangrijkste bron worden voor de Ieperse stadsgeschiedenis. In de jaren 1980 werden geregeld werfcontroles uitgevoerd waarbij o.a. restanten van de Bourgondische stadsversterking werden onderzocht. De stad nam van eind 1989 tot 1992 zelfs een eigen stadsarcheoloog in dienst. Een belangrijk moment in het archeologisch verhaal was de oprichting van ARCHEO7 in 2006. Deze intergemeentelijke dienst staat in voor de opvolging van archeologisch onderzoek in de streek.

Een grote opgraving in de jaren '90 (VIOE) werd uitgevoerd op de site 'Verdronken Weide'. Daarbij kon een groot deel van de beschoeiing van de Ieperlee uit de 13de eeuw onderzocht worden. Daarnaast werd heel wat houtbouw waargenomen, waaronder een grote variatie aan huizen en ateliers. Deze hadden een chronologische evolutie waarbij men gaandeweg houtbouw ging vervangen door vakwerkbouw. De aangetroffen restanten van bewoning waren een onderdeel van de Sint-Michielsparochie. Deze parochie/buitenwijk werd verwoest in 1383 en niet meer heropgebouwd.¹⁶

Aansluitend werden ook archeologische onderzoeken uitgevoerd in de Ieperse binnenstad. Hieruit bleek dat de stad in de 13de eeuw een hoge bouwactiviteit kende en kwam het beeld van de middeleeuwse stad duidelijk naar voren. Veel houten huizen en, verspreid daartussen, imposante stenen patriciërswoningen, kerken en de lakenhal. De oorsprong van de stad bleef echter archeologisch nog buiten bereik. Hieronder worden enkele van deze onderzoeken nader toegelicht:

- Tijdens een archeologisch onderzoek voorafgaand aan de bouw van een ondergrondse parkeergarage aan de Gevangenisstraat (1999-2000), werd een 'Steen' gevonden, opgebouwd uit ijzerzandsteen. Daarnaast konden twee plattegronden van houten gebouwen gereconstrueerd worden.¹⁷
- Tijdens de graafwerken voor het Novotel aan de Sint-Jacobsstraat (2000) werden verschillende gebouwen waargenomen. Het bouw materiaal bestond uit

---

¹⁶ HANECA K. 2009, pp. 103-106.

¹⁷ HANECA K. 2009, pp. 106-107.

houtbouw, ijzerzandsteen en bakstenen. Verschillende plattegronden konden gereconstrueerd worden.¹⁸

- Voorafgaand aan het bouwproject De Twaalf Apostelen aan de Rijselseweg (2000) werd een archeologische opgraving uitgevoerd. De resultaten waren een houten kruisvormige plattegrond, vermoedelijk een verankering van een windmolen en een ijzerzandsteen gebouw.¹⁹
- Een ondergrondse kantoorruimte voor het gerechtsgebouw aan de Korte Torhoutstraat (2001) bood de kans om het O.L.V.-Gasthuis archeologisch te onderzoeken. Verschillende nieuwe inzichten in de aanleg van nieuwe straattracés en de bouw van kerk van het Gasthuis waren het resultaat.²⁰
- Tijdens een onderzoek voorafgaand aan een ondergrondse parking aansluitend op een bankfiliaal aan de Rijselsestraat (2002) kon het ‘versteningsproces’ van een houten gebouw gedocumenteerd worden.²¹
- Resten van houtbouw en vroege baksteenbouw werden aangetroffen tijdens een archeologisch onderzoek voorafgaand aan de bouw van een ondergrondse parkeergarage bij de herbestemming van het Karmelietenklooster aan de Patersstraat (2005). Tijdens het onderzoek langs de Lombaardstraat kwamen verschillende ovenrestanten en afvalpakketten aan het licht. Tijdens het onderzoek langs de Schuttelaerestraat konden twee oost-west georiënteerde grachten en een groot aantal tonstructuren onderzocht worden.²²
- De archeologische opgraving te Ieper-Merghelynckstraat 3-5-7²³ leverde heel wat resultaten op. De oudste sporen betroffen kuilen uit de late 12de eeuw die te maken hebben met kleiwinning. Daarboven waren ophogingspakketten zichtbaar met uitgegraven kuilen. Een gracht werd gedeeltelijk gedempt om plaats te maken voor een houten woning. Verschillende houten palen en planken konden aan de woning van 8 x 3m worden toegewezen. Ook werden verschillende funderingen van bakstenen huizen aangetroffen. Als laatste werden enkele beerkuilen en een tonput aangetroffen op de achtererven.

---

¹⁸ HANECA K. 2009, p. 107.

¹⁹ HANECA K. 2009, p. 111.

²⁰ HANECA K. 2009, p. 113.

²¹ HANECA K. 2009, p. 113.

²² Opgraving Ruben Willaert.

²³ GIERTS *et al.* 2012, pp. 1-78.

- Tijdens de archeologische opgraving op de Grote Markt 25-27²⁴ werden enkele kuilen (afval- en/of beerkuilen) aangetroffen uit de 12de – 13de eeuw. Deze weerspiegelden de vroegste ingebruikname van het terrein aldaar. Enkele ijzerzandsteen funderingen getuigen van een bouwphase uit de 13de eeuw. In de 13de – 14de eeuw werd er op de ijzerzandsteen een bakstenen muurwerk gebouwd, een bakstenen vloerniveau bedekte de vroegere beerkuilen. Noemenswaardig zijn nog een viertal tonputten die aanvankelijk als waterputten gediend hebben en vervolgens vermoedelijk als beerput functioneerden.

---

²⁴ JANSSENS *et al.* 2012, pp. 1-80.

4.2. Ieper Sint-Niklaasstraat²⁵

Zoals hierboven beschreven wordt de Sint-Niklaaskerk als parochiekerk pas vanaf 1220 vermeld. Omtrent deze periode werd vermoedelijk de Sint-Niklaasparochie opgericht en opgenomen binnen de stadsomwalling van 1214. Op de gravure van Guillaume de Tielt (17de eeuw - afbeelding van het beleg van Ieper in 1383) is bewoning te zien langs de Sint-Niklaasstraat en de Sint-Godelievestraat. De Sint-Niklaaskerk staat afgebeeld met een andere oriëntatie (oost-west) dan vandaag het geval is. De huidige Sint-Jansstraat²⁶ was nog niet aanwezig en de Sint-Godelievestraat liep door tot nabij het kerkhof rondom de Sint-Niklaaskerk.

Figuur 9: Gravure Guillaume de Tielt (© MOERMAN M. 2010, p. 126)

²⁵ S.n. 2016.

²⁶ De Sint-Niklaasstraat was een doodlopende straat tot 1630. Dan werd de verbinding met de Sint-Jansstraat (aangelegd in 1598) tot stand gebracht.

Figuur 10: Detail gravure Guillaume de Tielt (© MOERMAN M 2010, p. 126).

De wandkaart Thévelin-Destrée (15de - 16de eeuw) toont een gedetailleerder beeld van het gebied. De Sint-Niklaaskerk kan herkend worden als een driebeukige hallenkerk met een toren in de middenbeuk. Tevens is te zien dat de bewoning langs de Sint-Godelievestraat intenser is geworden. Een nieuwigheid is de lege ruimte ten noorden van de kerk (een plein of de locatie van het kerkhof rond de kerk?).

Op de kaart van Braun en Hogenberg (tweede helft 16de eeuw) wordt het pleintje ten noorden van de Sint-Niklaaskerk als groenzone weergegeven. Dit kan wijzen op een handelsfunctie. Ondanks de bisschoppelijke zetel die Ieper in deze periode kreeg zijn de religieuze stichtingen nog niet gestart. Het is pas op de kaart van Sanderus (Ieper omstreeks 1640) dat de abdij van Sint-Jan-Ten-Berghe wordt afgebeeld. De abdij palmt een deel van het kerkhof in dat gelegen was ten noorden van de Sint-Niklaaskerk. Op de kaart is ook te zien dat het plangebied volledig ommuurd is en de toegangspoort zich op

de hoek van de Sint-Niklaasstraat en de Sint-Jansstraat bevindt. Ten noorden van de Sint-Niklaaskerk zijn de abdijgebouwen te zien. De Sint-Godelievestraat is ingekort en alle woonhuizen zijn verdwenen.

Figuur 11: Wandkaart Thévelin-Destrée (© MOERMAN M. 2010, p. 125).

Figuur 12: Detail wandkaart Thévelin-Destrée (© S.n. 2016).

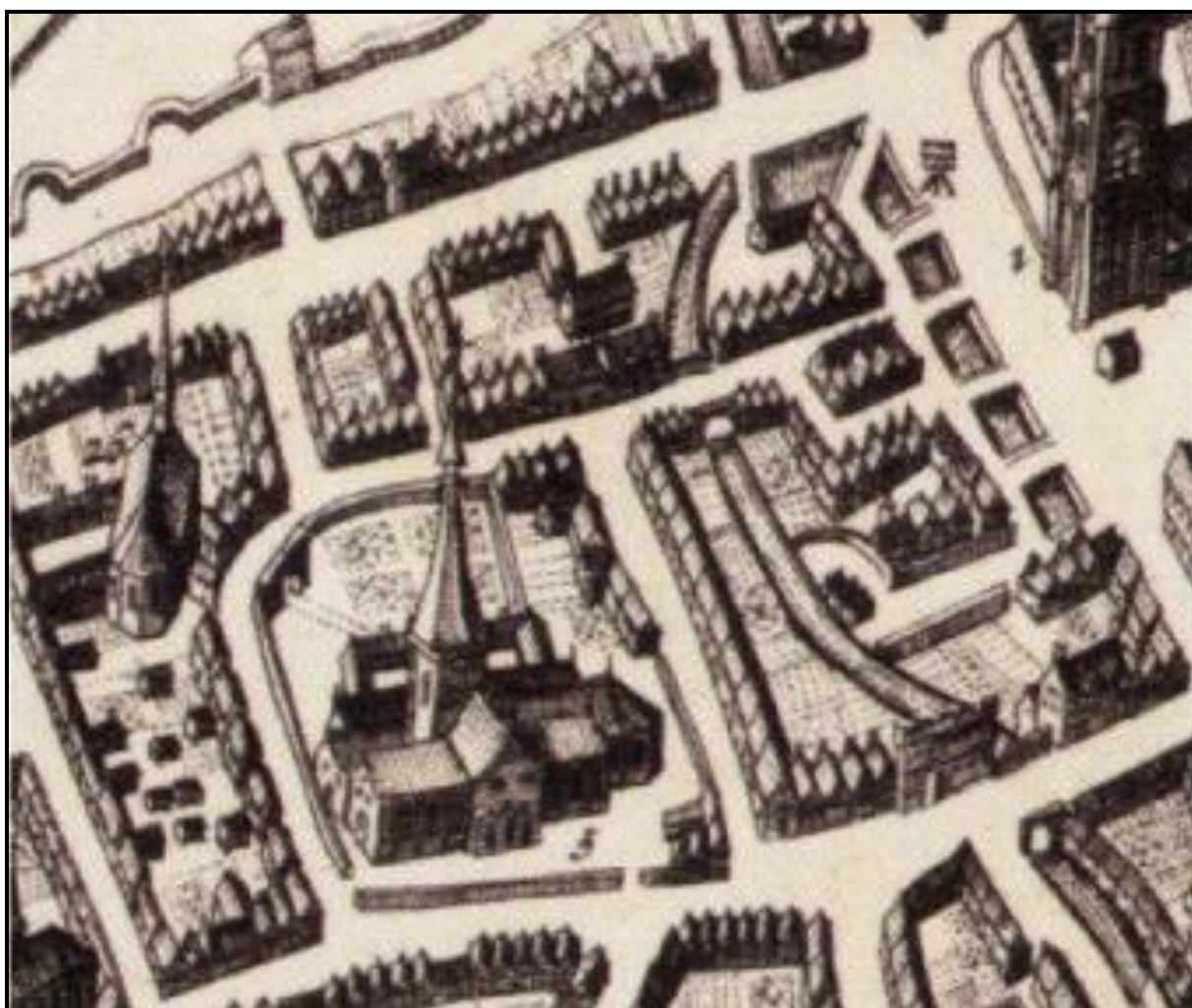
Figuur 13: Kaart van Braun en Hogenberg (tweede helft 16de eeuw) (© S.n. 2016).

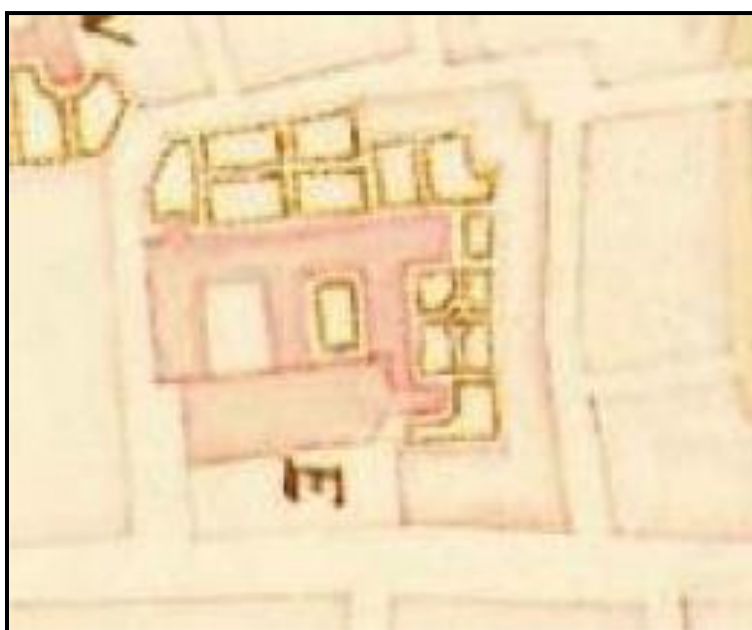

Figuur 14: Kaart van Sanderus (© S.n. 2016).

Op de gravure Frederik de Wit (Ieper in de tweede helft van de 17de eeuw) is eenzelfde beeld als op de kaart van Sanderus waar te nemen. Enkel de kerk wordt vanuit een andere hoek afgebeeld. Op een anonieme aquarel (begin 18de eeuw?) worden de abdijgebouwen veel groter weergegeven. Het grondplan toont een structuur met twee binnentuinen. Aan de kant van de Sint-Niklaaskerk is een uitstulping te zien (torentje van de abdij?). Ook op de kaart van Ferraris (1777) is een dubbele indeling te zien. Op de kadastrale kaart van Popp is te zien dat de kerk zijn huidige plaats heeft ingenomen. Een deel van de abdijgebouwen te noorden van de kerk lijkt nog te zijn bewaard en er wordt vermeld dat ze in gebruik zijn als 'École primaire'. Tussen de school en de kerk zijn nog enkele huizen afgebeeld. Twee gebouwen aan de Sint-Jansstraat zijn vermoedelijk restanten van de vroegere brouwerij en paardenstallen van de abdij.

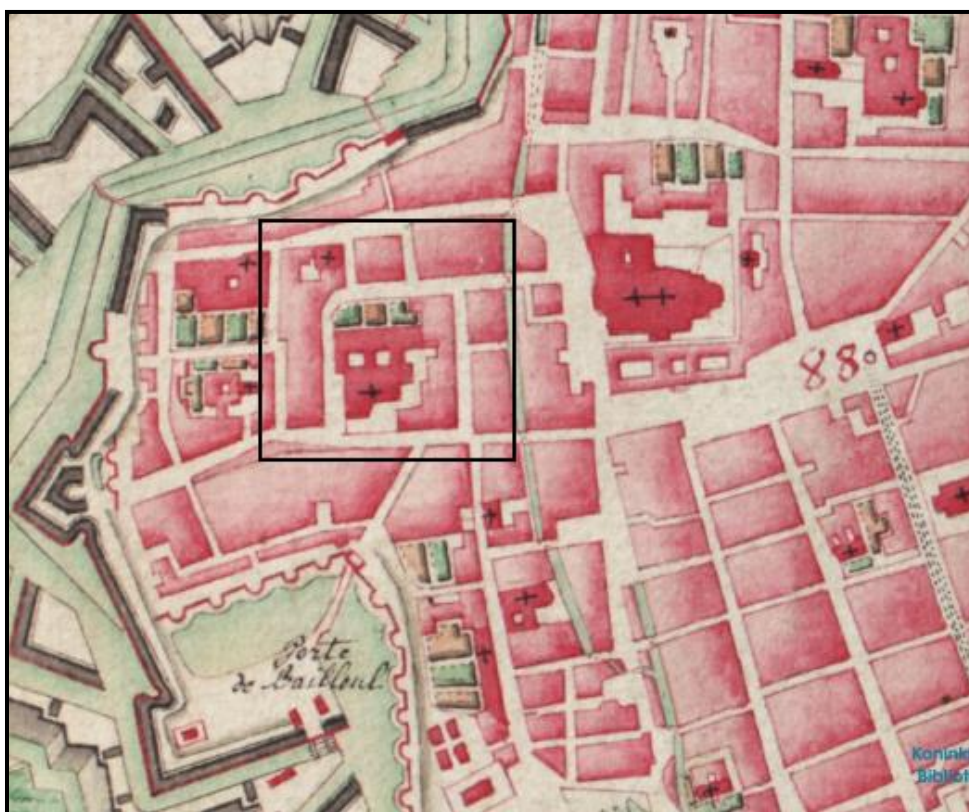

Figuur 15: Gravure Frederik De Wit (© S.n. 2016).

Figuur 16: Anonieme aquarel (© S.n. 2016).

Figuur 17: Kaart van Ferraris uit 1777 (© <http://www.kbr.be/nl/kaart-van-ferraris>).

Figuur 18: Popp-kaart (midden 19de eeuw) (© S.n. 2016).

- Sint-Niklaaskerk

De eerste vermelding van de kerk zou zich in 1180 situeren bij de oprichting door tussenkomst van Margareta van Elzas. De kerk wordt verheven tot parochiekerk in 1220.²⁷ Vermoedelijk was de oorspronkelijke Sint-Niklaaskerk een laatgotische kruiskerk, opgebouwd volgens het schema van de Vlaamse kust- of hallekerken. Bij deze kerken waren de zijbeuken even hoog en breed als de middenbeuk. De toren stond in het midden van het lessenaarsdak. De eerste Sint-Niklaaskerk stond vermoedelijk ongeveer op de plaats van de huidige kerk, maar toch iets verder af van de Boterstraat. Het koor was naar het oosten gericht en de ingang bevond zich in het westen langs de Sint-Niklaasstraat.

In 1566 waren er vele beschadigingen aan de Sint-Niklaaskerk door de Beeldenstorm. Vanaf 1598 werd de kerk mede gebruikt door de aanpalende Sint-Jansabdij die in 1797 zou worden opgeheven. Daarbij werd het noorderkerkhof, het grootste stuk, ook afgestaan aan de Sint-Jansabdij. Het zuidelijke kerkhof, tussen de kerk en de Boterstraat, bleef in gebruik tot 1784.²⁸ Van toen af aan verbood keizer Jozef II (keizer van het Heilige Roomse Rijk en van 1780 tot 1790 heerser van de Habsburgse monarchie) om nog langer de doden te begraven binnen de stadsmuren.

Tijdens de Franse belegeringen van 1793 en 1794 ondervond de kerk nieuwe schade en werd definitief gesloten in 1797. De bouwvallige toren van de kerk stortte in het jaar 1799 in. Aan het begin van de 19de eeuw werd een voorlopige kerk ingericht in de resterende refter van de Sint-Jansabdij. Omdat deze voorlopige kerk te klein was werden gronden van het vroegere kerkhof en de voormalige kerk aan de Boterstraat (deel De Stuersstraat) aangekocht. De nieuwe kerk werd ingewijd in 1844. Een gravure van 1847 evenals een schilderij van circa 1900 bewaard in de huidige kerk (zuidwestelijke muur) tonen een driebeukige basilicale aanleg met transept en vrij strakke zuidelijke voorgevel. Na de vernieling in de loop van de Eerste Wereldoorlog werd de kerk op dezelfde plaats en met dezelfde oriëntatie heropgebouwd.

- Abdij Sint-Jan-Ten-Berghe

Volgens de meeste bronnen zou de benedictijnenabdij Saint-Jean-au-Mont lez Théroanne of Sint-Jan-ten-Berge nabij Terwanen (Noord-Frankrijk) gesticht zijn in

---

²⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/30221>

²⁸ MEIRLAEN J.-P. 1997, p. 28.

686.²⁹ Stichter zou Diederik III zijn, koning van de Franken. Volgens de legende zou Diederik III de abdij Sint-Jan-ten-Berge opgericht hebben als boetedoening voor de moord op Saint-Léger, de leider van de aristocratische beweging.³⁰ Sommige bronnen plaatsen echter vraagtekens bij deze stichtingsdatum. In kronieken en andere bronnen is er geen enkele aanwijzing voor het bestaan van de abdij vóór 1097. Indien de abdij wel bestond vóór deze datum, dan heeft ze waarschijnlijk te lijden gehad onder de inval van de Noormannen in de 9de eeuw. Deze Noormannen werden aan het begin van de 10de eeuw verdreven uit Vlaanderen. Het gebied van Terwaan werd toen Frans bezit.

In de loop van de volgende eeuwen had de abdij te lijden onder de bevliegingen van de opeenvolgende machtshebbers. In 1537 vernielde Karel V tijdens de belegering van Terwaan de abdij Sint-Jan-ten-Berge. Op 30 juli 1537 verlieten de benedictijnen de abdij Sint-Jan-ten-Berge en vestigden zich in Sint-Omaars, waar ze onderdak vonden in een 'refuge' die ze daar bezaten.³¹ Ze verbleven er tot 1568. Op 1 september kregen ze van koning Filips II de toestemming om zich in Belle te vestigen. Daar waren ze ook niet veilig toen in 1568 rebellen de boel plunderden. De keuze als veilig oord viel op Ieper, waar de abdij Sint-Jan-ten-Berge over een gebouw beschikte. De benedictijnen vestigden zich nabij de Sint-Niklaaskerk en in 1608 was het gebouw voltooid. Met de bouw van de nieuwe abdij zou een deel van de begraafplaats verdwijnen.

In 1716 en 1717 werd de abdij geteisterd door brand.³² Na de tweede brand werd abt de Guoy (aangesteld door Lodewijk XIV) door de publieke opinie verdacht van opzettelijke brandstichting. Hij werd vervangen door prior Thomas Walwein. Eind 18de eeuw werd Ieper ingelijfd bij de Franse Republiek. Alle eigendommen van de geestelijkheid werden toegeëigend door de staat. Zo moesten de geestelijken van de abdij van Sint-Jan-ten-Berge hun instellingen verlaten zodat hun eigendommen verkocht konden worden. De gebouwen van de abdij werden gebruikt voor de huisvesting van soldaten en de stalling van paarden. De kloostergebouwen werden vervolgens verkocht en gesloopt in 1798. In het jaar 1846 kocht de stad Ieper de nog resterende gebouwen en gronden van de abdij. Op de gronden verrees de jongensschool 'de Looie'.³³

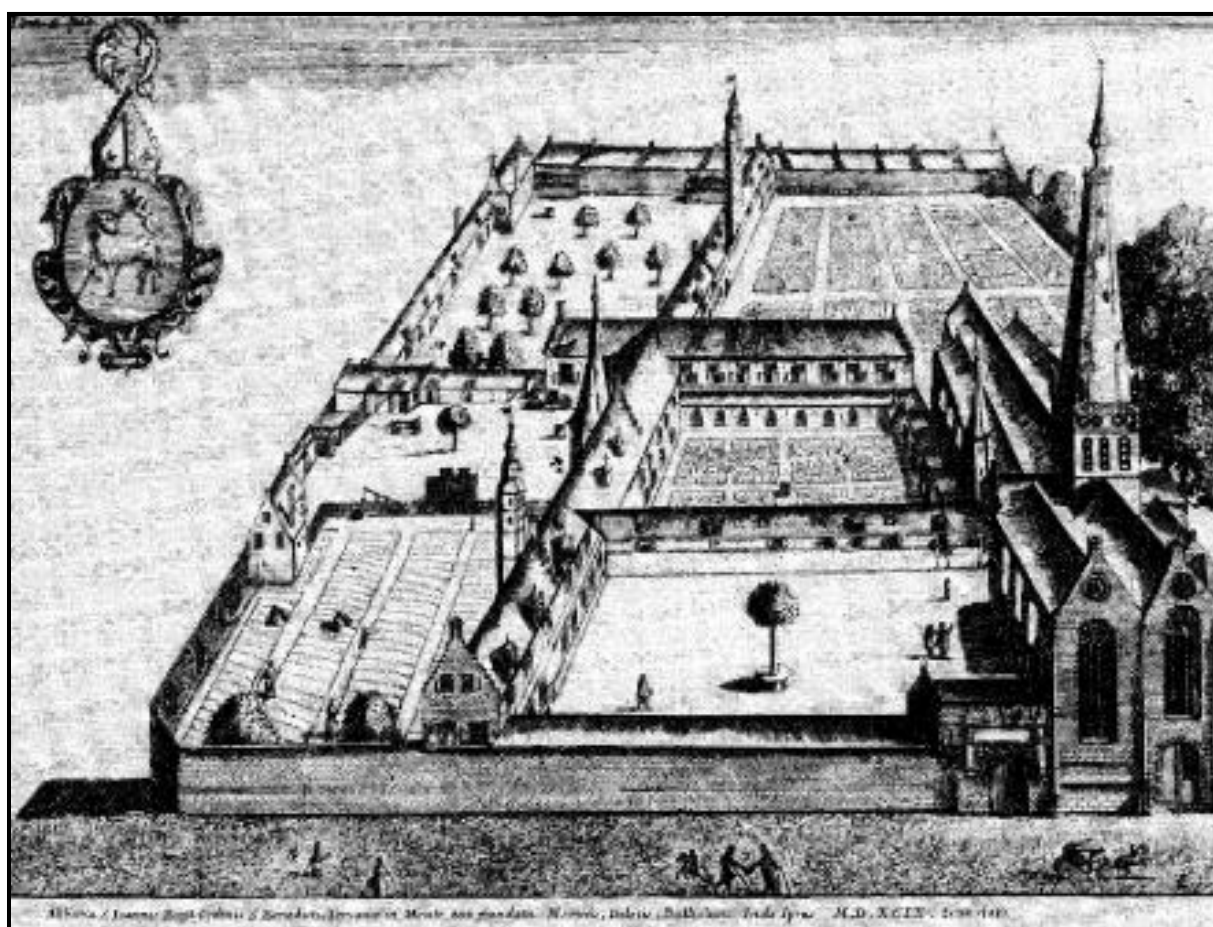
²⁹ VERHEYE S. 1997, p. 39.

³⁰ VERHEYE S. 1997, p. 41.

³¹ VERHEYE S. 1997, p. 43.

³² VERHEYE S. 1997, p. 52.

³³ VERHEYE S. 1997, p. 55.

Figuur 19: Afbeelding van de abdij Sint-Jan-Ten-Berge (© S.n. 2016).

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

De binnenstad van Ieper heeft een zeer goed bewaard archeologisch bodemarchief. Dit is te wijten aan de beschietingen tijdens de Eerste Wereldoorlog, waarbij de bovenbouw van Ieper totaal werd vernield, maar waarbij de zo gecreëerde puinlaag een perfecte bufferlaag vormde voor de archeologische resten. Al naargelang de opkuis na de Eerste Wereldoorlog kan het aantreffen van de eerste archeologische laag variëren van 0,10m tot 1m onder het maaiveld. Dikte van de archeologische lagen kan variëren van 1 tot 5m, naarmate de oorspronkelijke topografie van het terrein. Dichter naar de Ieperlee kunnen de pakketten dikker zijn, logisch aangezien de Ieperleevallei in de middeleeuwen meer moest worden opgehoogd om het grondgebied droog te krijgen.

5.1.1. Vraagstelling

De prospectie op zich had tot doel een archeologische evaluatie te maken van het terrein. Dit hield in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. zodoende kunnen aanbevelingen voor vervolgonderzoek geformuleerd worden. In de Bijzondere Voorwaarden werden volgende vraagstellingen hieromtrent geformuleerd:³⁴

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van de occupatie?

---

³⁴ S.n. 2016.

- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties die wijzen op ambachtelijke activiteiten binnen het plangebied?
- Zijn er sporen aanwezig van de middeleeuwse Sint-Niklaaskerk?
- Zijn er sporen aanwezig van de begraafplaats rond de middeleeuwse Sint-Niklaaskerk?
- Kan er een inschatting gemaakt worden van de ruimtelijke omvang, in 3 dimensies, van de begraafplaats en het te verwachten aantal individuen?
- Wat is de bewaringstoestand van het botmateriaal? Zijn er verschillende perioden te onderscheiden?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet *in situ* bewaard kunnen blijven:
  1. Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
  2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

5.1.2. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname

De aangetroffen structuren en sporen waren niet van die orde dat zij zich leenden tot staalname in functie van verder natuurwetenschappelijk onderzoek.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

Voorafgaand aan het terreinwerk werd een vergadering op het terrein gepland om concrete afspraken te maken.

5.2.2. Veldwerk

Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1,80m breed. De bodem werd afgegraven tot op het eerste archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven, waarna het grondplan kon worden opgemeten met behulp van een GPS-toestel. Een aantal sporen werd gecoupeerd om een beter zicht te krijgen op hun opbouw. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Teneinde een goed beeld te krijgen op de bodemopbouw werd in de sleuven steeds een wandprofiel schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Er werden geen pollen-monsters of andere stalen genomen, gezien de sporen zich hier niet toe leenden.

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code IEDE16 (**I**eper – **DE** Meersen 20**16**) gebruikt.

De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het maken van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. De foto's, de spoorformulieren, de vondsten en de tekeningen werden samengebracht en kunnen digitaal geraadpleegd worden via volgende internetlink: <https://apps.monument.be/web/monument/archeologie>. Als laatste werd het rapport geschreven.

6. RESULTATEN

6.1. Algemeen

Het onderzoeksgebied werd in twee zones onderverdeeld (zie bijlage 1). Het verwachtingspatroon was ook verschillend. In zone 1 (met sleuf 1) werd rekening gehouden met de aanwezigheid van restanten van de oorspronkelijke Sint-Niklaaskerk. Ook het bijhorende kerkhof kon worden aangesneden. Tevens werden ook restanten van de abdij Sint-Jan-ten-Berge aangetroffen. Sleuf 1 werd over de gehele breedte van zone 1, evenwijdig met de Sint-Niklaasstraat aangelegd. Dit om een zo volledig mogelijk beeld te verkrijgen van de zone. Specifiek moest ook een adequaat beeld verkregen worden van de aard en omvang van het vermoedelijk nog aanwezige kerkhof.

In zone 2 (met sleuven 2 en 3) waren de verwachtingen iets anders. Daar werd rekening gehouden met de restanten van bewoning die zich vanaf de stichting van de parochie konden manifesteren. Verwacht werd dat er funderingen van de woonblokken konden worden aangesneden. Op de achtererven van deze woonblokken zouden er zich waterputten, beerputten en afvalkuilen kunnen bevinden. Ook restanten van ambachtelijke activiteiten waren niet uitgesloten. In zone 2 werden twee sleuven aangelegd, daarbij werd zowel in de lengte als in de breedte van de zone een beeld verkregen. Op onderstaande tabel zijn de specifieke gegevens van de sleuven op een rijtje gezet. In totaal werd 201m² via proefsleuven onderzocht.

Sleufnummer	Lengte	Oppervlakte	Hoogte archeologisch vlak
1	34m	88,4m ²	+18,35 - 18,80m TAW
2	22m	50,6m ²	+18,50 - 18,85m TAW
3	23m	62,1m ²	+18,55 - 18,75m TAW

Figuur 20: Tabel met de specifieke gegevens van de sleuven.

6.2. Stratigrafie

Om een archeologische site en haar stratigrafische opbouw te begrijpen is het aanleggen van profielen, zowel in de lengte van het terrein als dwars op het onderzoeksgebied, van groot belang. Zodoende kan men de gelaagdheid van de bodem onderzoeken doorheen de diverse aangelegde archeologische vlakken en kunnen deze met elkaar gelinkt worden.

6.2.1. Zone 1

In sleuf 1 werden twee referentieprofielen aangelegd, profiel 1 en profiel 8 (zie bijlagen 2 en 4). Profiel 8 kan als referentie voor het zuidelijke deel van de sleuf genomen worden, profiel 1 heeft betrekking op het noordelijke deel.

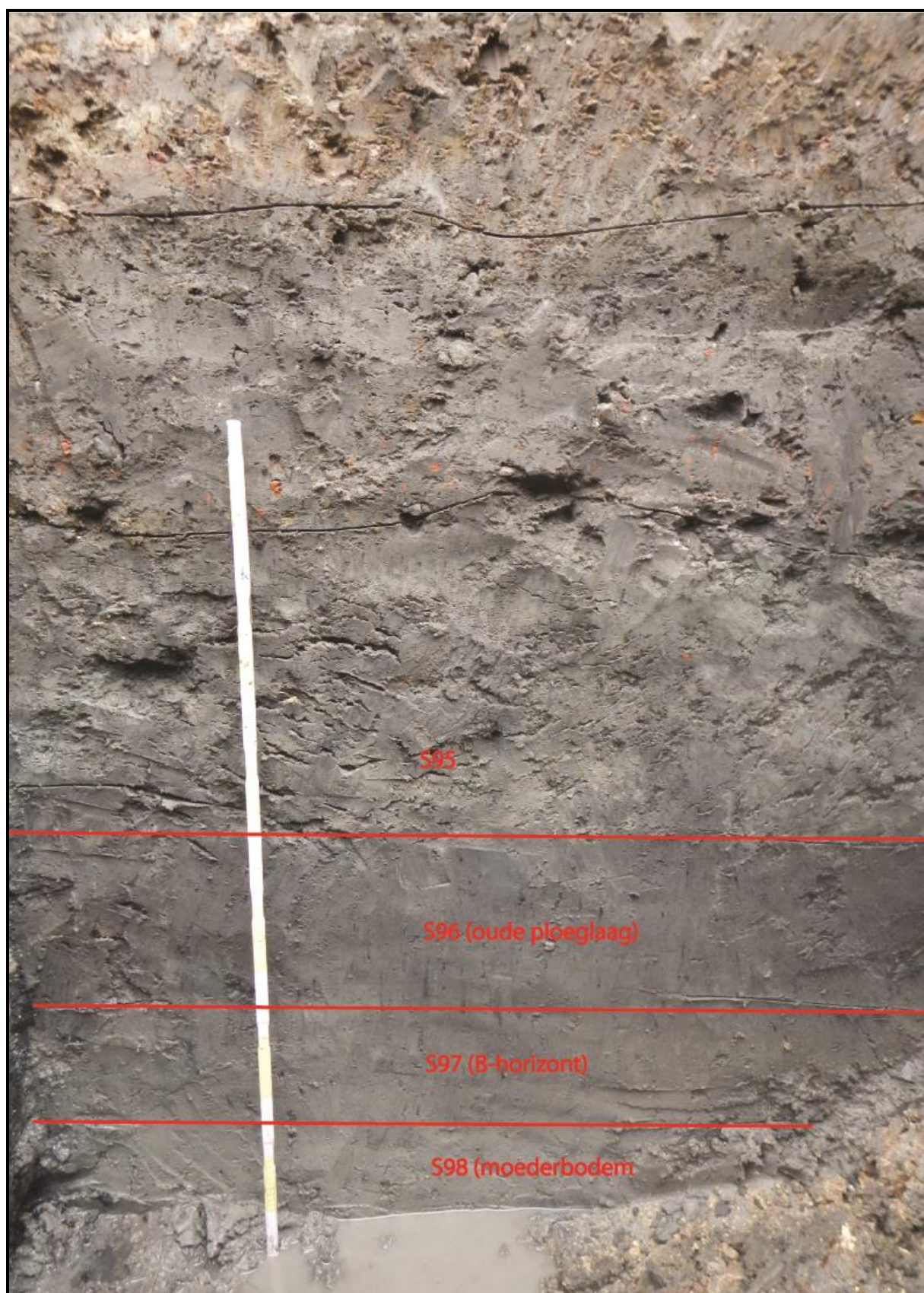
Profiel 8 werd aangelegd aan de oostelijke zijde van de sleuf, net langs de bakstenen fundering S66. De maximale diepte van het profiel bedroeg 3,10m onder het maaiveld op een hoogte van +16,94m TAW. De onaangeroerde grond of moederbodem werd aangetroffen op een hoogte van +17,14m TAW. Het bestond uit grijsblauw, gereduceerd kleiig zand. In het vlak werd een noord-zuid georiënteerde greppel (+16,94m TAW) (zie spoorbeschrijving) aangetroffen, uitgegraven in de moederbodem. Uit de vulling van de greppel kon een scherfje grijs aardewerk gerecupereerd worden. Boven de moederbodem konden nog twee pakketten herkend worden die toebehoorden aan de originele bodemopbouw. Het betrof S97 en S96. S96 was een bruingrijze, uitgeloogde laag met weinig inclusies. De laag, die geïnterpreteerd kan worden als een oude B-horizont had een dikte van 18cm. Daarbovenop kon een pakket herkend worden als een oude ploeglaag. De laag was rijk aan houtskool en organische inclusies en had een dikte van 34cm. De bovenzijde van deze laag lag op een hoogte van +17,70m TAW. S95, S94 en S93 zijn drie ophogingspakketten. S95 was vlekkelig en had een dikte van 36cm. Aan de bovenzijde van dit pakket werd bij een plaatselijke verdieping een vloerniveau S65 (zie spoorbeschrijving) aangetroffen op een hoogte van +18,09m TAW. S94 en S93 behoren vermoedelijk tot één en hetzelfde pakket. Het kleurverschil tussen de twee pakketten is te wijten aan de reducerende werking van het grondwater. Samen hadden de twee pakketten een dikte van 90cm. Boven deze twee lagen werd een puinige laag met kalkmortelbrokjes aangetroffen. De laag S92 (+19,08m TAW) was vermoedelijk onderdeel van een oud vloerniveau. Het is ter hoogte van deze laag dat het archeologische niveau werd aangelegd. Bovenop deze 12cm dikke laag lag terug een ophogingslaag S91 met een dikte van 14cm. De laag had een donkergrijze kleur en bevatte brokjes baksteen en kalkmortel. Net boven deze ophogingslaag werden enkele

fijne laagjes gevonden. Het betrof een dun leemlaagje met daarop een kalkmortellaagje. De bovenste laag werd gevormd door S68, een puinig ophogingspakket met daarop de huidige tegels van het binnenplein.

Figuur 21: Profiel 8 met onderaan de noord-zuid georiënteerde greppel.

Figuur 22: Detail van profiel 8.

Profiel 1 werd eveneens aangelegd aan de oostelijke zijde van de sleuf. Een groot gedeelte van het profiel werd manueel uitgegraven, het diepste gedeelte werd machinaal uitgegraven. De totale uitgravingdiepte van het profiel bedroeg 3,28m ten opzichte van het maaiveld. De onaangeroerde grond werd aangetroffen op een diepte van +16,77m TAW. De moederbodem werd gevonden naast het profiel. Het onderste niveau van het profiel is een grijsblauwe laag S76. Deze laag was de vulling van een vrij scherp afgelijnde kuil. In het profiel had de opvullingslaag van het spoor een minimale dikte van 76cm (er werd niet dieper uitgegraven wegens instortingsgevaar). Boven deze opvullingslaag werden enkele horizontale ophogingspakketten aangetroffen. Het betrof een opeenvolging van puinige en donkergrijze pakketten met minder puinige, gevlekte pakketten (S75, S74, S73, S72). Samen hadden ze een dikte van 1,10m. Bovenop deze pakketten kon een lichtgrijze, fosfaatrijke laag S71 herkend worden. Deze laag bevond zich op een hoogte van +18,85m TAW. Het is in deze laag dat het archeologische niveau werd aangelegd. Op dit niveau werden ook de menselijke begravingen (S33 en S34, zie verder bij de spoorbeschrijving) aangetroffen. Boven S71 werd een puinig pakket S70 aangetroffen. Het pakket had een dikte van 20cm. Daarop lag een donkerbruine meer steriele laag S69. Bovenop deze laag lag een dik (60cm) puinig ophogingspakket S68.

Figuur 23: Bij het verder verdiepen van profiel 1 werd een vrij scherp afgelijnde spoor waargenomen. Het spoor met donkergrijze kleur tekende zich duidelijk af tegen de lichtblauwe tot grijze moederbodem (+16,77m TAW).

Figuur 24: Profiel 1: horizontale ophogingspakketten.

6.2.2. Zone 2

In zone 2 is het referentieprofiel profiel 2 te situeren. Dit profiel werd aangelegd aan de oostelijke zijde van sleuf 2. De profielput werd aangelegd tot op een diepte van 1,9m onder het maaiveld of tot op een TAW-hoogte van +18,10m.

Figuur 25: Profiel 2 in sleuf 2.

De onaangeroerde grond bevond zich op een diepte van +18,30m TAW. Het was een geelbruine zandleem met vrij veel biogalerijen. Boven de moederbodem lag een matig ontwikkelde oude B-horizont. Deze had een dikte van 10cm en een uitgelopen lichtgrijze kleur en bevatte weinig inclusies. Boven de oude B-horizont (S81) werd een grijsgroene laag geregistreerd. Deze laag kon geïnterpreteerd worden als een oude ploeglaag. Het is op dit niveau (+18,50m TAW) dat het archeologisch vlak werd aangelegd. In het profiel wordt de oude ploeglaag, die het nummer S43 kreeg, doorsneden door kuil S80. Deze kuil wordt op haar beurt doorsneden door een andere kuil S79. Bovenop deze twee kuilen lag een ophogingspakket S78. Dit donkergrijze ophogingspakket werd over de gehele lengte van de sleuf aangetroffen.

In sleuf 3 werden enkele kleinere profielen gegraven. Bij deze uitgravingen (profielen 3, 4 en 5) werd de moederbodem op een hoogte van +17,80m TAW aangetroffen.

6.2.3. Conclusie stratigrafie

De verscheidene profielen tonen aan dat er een groot verschil is tussen de twee zones. In zone 2 werd de onaangeroerde grond aangetroffen op een TAW-waarde tussen +17,80m en +18,30m. In zone 1 lag de moederbodem echter een stuk dieper, tussen +16,77m en +17,14m TAW. Dit verschil in waarden (1m) is waarschijnlijk te wijten aan de topografie van het gebied. Daarmee gepaard gaande zijn de vele ophogingspakketten die in zone 1 werden aangetroffen te verklaren. In beide zones kon een oude horizont (oude ploeglaag) worden waargenomen. De oudste archeologische sporen zijn in deze horizont uitgraven en zullen zich ook op dat niveau manifesteren. Het eerste archeologische niveau lag in zone 1 op een diepte van 1m onder het maaiveld, voor het zuidelijke deel van de sleuf, in het noordelijke deel was dit eerder 1,3m onder het maaiveld. In zone 2 lag het archeologische niveau iets dieper, op 1,5m onder het huidige maaiveld. Een laatste opmerkelijk gegeven is het feit dat er weinig verstoringen aanwezig waren in de bodemopbouw.

6.3. Beschrijving van de aangetroffen sporen en structuren

6.3.1. Zone 1

In deze zone werd sleuf 1 aangelegd (zie bijlage 2). Het eerste archeologische niveau bevond zich op +18,80m TAW voor het zuidelijk deel van sleuf 1 en op +18,35m TAW voor het noordelijke deel van de sleuf.

6.3.1.1. Stratigrafische oudste sporen

Het oudste spoor betrof een noord-zuid georiënteerde greppel S89 (+17,14m TAW) (zie stratigrafie), aangetroffen tijdens de aanleg van profiel 8. De vulling van de in de moederbodem uitgegraven greppel had een donkerbruine kleur en was rijk aan organisch materiaal. In het noordelijk deel van de sleuf werd tijdens het graven van profiel 1 een scherp, rechtlijnig afgelijnd spoor S76 (+16,77m TAW) aangetroffen. De vulling van de kuil had een donkere grijsblauwe kleur.

6.3.1.2. Ophogingspakketten en vloerniveaus

In profielen 1 en 8 werden enkele ophogingspakketten waargenomen. In profiel 1 ging het om spoornummers S75, S74, S73 en S72. In profiel 8 was dit S95, S94 en S93. Net boven S95 werd, tijdens een plaatselijke verdieping ten zuiden van profiel 8, een vloerniveau waargenomen op een hoogte van +18,09m TAW. Het vloertje kreeg spoornummer S65 en was opgebouwd uit kleine stukken en brokken roodgebakken tegels die een onregelmatig patroon vormden. Net boven ophogingspakket S94 werd een ander vloerniveau (+18,63m TAW) waargenomen. Deze was plaatselijk opgebouwd uit een dun laagje kalkmortel. Er werden ook enkele regelmatig geplaatste natuursteen brokken aangetroffen. Tevens ter hoogte van profiel 8 werd een vloerniveau S92 (+18,92m TAW) waargenomen. Deze was opgebouwd uit brokken kalkmortel en had een lichtgrijze tot beige kleur. S92 werd over een grote lengte in het oostelijke profiel waargenomen. Aan de uiterst zuidelijke kant van de sleuf werden een paar rijen bakstenen waargenomen die als vloerniveau geïnterpreteerd kunnen worden. Het betrof S11 (+18,90m TAW), drie rijen bakstenen (22cmx10,5cmx5cm) en brokken van bakstenen. Er werd geen mortel op de bakstenen aangetroffen. Een laatste laagje dat ook als vloerniveau geïnterpreteerd kon worden was S90, een opeenvolging van een lemig laagje en een grijswit kalkrijk laagje. Over de gehele lengte van de sleuf kon een vrij dik pakket S68 waargenomen worden.

Figuur 26: S65, een vloerniveau opgebouwd uit brokken tegels.

Figuur 27: Vloerniveau S67, net ten zuiden van de fundering S66 onder uitbraakspoor S20.

Figuur 28: Vloerniveaus net ten zuiden van fundering S66.

Figuur 29: Onder: S11, drie rijen bakstenen.

6.3.1.3. Funderingen

In het zuidelijke deel van de sleuf werd een rij rode bakstenen aangetroffen (S7) met daarop mortelresten. Vermoedelijk maken de bakstenen (26,5cmx13cmx7cm) deel uit van een grotere structuur (zie interpretatie). S16 was een oost-west lopende bakstenen riolering. De rode tot paarsrode bakstenen hadden afmetingen 21,5cmx10cmx4,5cm en waren gevoegd met een grijswitte harde kalkmortel. Aan de binnenzijde van de riolering werd geen originele rioolvulling waargenomen. Net ten noorden van de riolering kon een oost-west georiënteerd uitbraakspoor worden opgemeten. Dit spoor S20 had een geelgrijze kleur met kalkmortel brokken. Na verdiepen bleek het om een vrij massieve fundering te gaan. Deze fundering S66 was opgebouwd uit gelige bakstenen (21cmx10cmx4,5cm) en kon tijdens de aanleg van profiel 8 in de diepte gevolgd worden. Op een diepte van +16,95m TAW was de onderkant van de fundering nog niet bereikt. Ten noorden van S66 werd in vlak een andere massieve fundering aangetroffen. Het spoor S23 had een lichte noordoost-zuidwestelijke oriëntatie en kruiste de sleuf om na 2m een hoek te maken richting het noordwesten waar het spoornummer S24 kreeg. De fundering was opgebouwd uit rode bakstenen (21cmx9cmx4,5cm) en opgebouwd met een lichtgeel tot bruinigrijze zachte mortel. De muur had een maximale breedte van 94cm in het vlak. In de diepte kon opgemerkt worden dat S23 en S24 opgebouwd waren uit boogfunderingen met een maximale breedte van 108cm. Iedere funderingsboog bevond zich op ongeveer 140cm van elkaar.

Figuur 30: Foto van het zuidelijke deel van sleuf 1 met aanduiding van enkele sporen.

Figuur 31: Zicht op fundering S66 en profiel 8.

Figuur 32: Zicht op de fundering S23 en S24.

Figuur 33: S24 in sleuf 1.

6.3.1.4. Menselijke begravingen

In sleuf 1 werden enkele aflijningen/grondsporen aangetroffen die in verband gebracht kunnen worden met menselijke begraving. Het ging om rechthoekige, vrij scherp afgetekende sporen met een oost-west oriëntatie. Concreet gaat het om spoornummers S8, S13, S14, S17, S26, S27, S28, S29, S32, S33 en S34. Bij alle spoornummers, behalve S8, kon skeletmateriaal herkend worden. Drie skeletten werden opgegraven: S14, S17 en S33.

- S14/skelet S64

De aflijning van deze grafkuil tekende zich af als een donkergrijze rechthoek tegenover de rondom liggende bruingrijze grond. Het skelet dat zich in de kuil bevond had een west-oost oriëntatie met het hoofd in het westen. Het hoofd lag op de linkerzijde, de handen lagen gekruist op het bekken en de benen lagen uitgestrekt. De opperarm had een lengte van 34cm, het dijbeen een lengte van 46,5cm. Het skelet was volledig bewaard uitgezonderd de onderste ledematen (scheenbeen, kuitbeen en voeten) die onder het oostelijke profiel zaten. De bewaringstoestand van het botmateriaal zelf was goed tot matig. Rond het skelet konden enkele nagels ingezameld worden, hout van de kist werd niet aangetroffen.

- S17/skelet S77

De kuil S17 van skelet S77 was ook te herkennen aan de donkergrijze kleur. Het skelet lag op de rug en op het achterhoofd (ook met het hoofd naar het westen). De armen lagen gekruist op het bekken en de linkerhand lag bovenop de rechterhand. De benen waren uitgestrekt. Het botmateriaal was goed bewaard, hard en een beetje vochtig. De lengte van het individu kon op 1,7m bepaald worden.

- S33/skelet S63

In het vlak kon vaag een kuilaflijning herkend worden. Het skelet was incompleet en lag op zijn rug. Het hoofd lag, in tegenstelling tot de twee andere skeletten aan de oostelijke kant. Het botmateriaal was vrij slecht bewaard en vrij broos.

Figuur 34: skelet S64.

Figuur 35: skelet S77.

Figuur 36: Skelet S63.

6.3.1.5. Verstoringen

De verstoringsgraad in de sleuf was minimaal. Enkel aan de zuidelijke zijde bevond zich een recente water-/beerput. Aan de noordelijke zijde van de sleuf kon in het westelijke profiel een betrekkelijk grote kuil worden waargenomen. Op de bodem en op de vrij steile wanden van de kuil lag een laagje kalk. Als gevolg van deze verstoring was een deel van fundering S24 niet bewaard.

Figuur 37: Verstoring aan de westelijke zijde van sleuf 1.

6.3.2. Zone 2

In deze zone (zie bijlage 3) werden twee sleuven aangelegd, aansluitend in een L-vorm. Het archeologische niveau lag voor sleuf 2 op gemiddeld +18,50m TAW voor het noordelijke deel van deze sleuf en op 18,85 voor het zuidelijke deel. Sleuf 3 werd aangelegd op een gemiddelde van +18,75m TAW voor de westelijke kant en op +18,55m voor de oostelijke zijde.

6.3.2.1. (Afval)kuilen en (extractie?)kuilen

In het noordelijke deel van sleuf 2 werden heel wat (afval)kuilen aangetroffen. Het ging om spoornummers S36 t.e.m. S42. De kuilen tekenden zich af als donkergrijze vlekken tegen de weinige plekken groengrijze onaangeroerde grond S43. Uit de vulling van de kuilen werd heel wat aardewerk verzameld. Het gaat hier vooral om kookgerei dat in de 14de -15de eeuw gedateerd kan worden. Over S42 kan getwijfeld worden of het hier om een afvalkuil gaat of om een oost-west georiënteerde gracht. Over de omvang van de afvalkuilen kan niet veel met zekerheid gezegd worden aangezien de meeste ofwel onder de profielrand zaten ofwel oversneden werden door een andere kuil. Een kuil die eerder als extractiekuil geïnterpreteerd kon worden was S44 (+18,60m TAW). Het spoor had een lengte van ca. 7m en was vrij scherp afgeijnd.

Figuur 38: S36-S42.

Figuur 39: Kuil S44. Bovenaan de cluster S36-S42.

6.3.2.2. Funderingen en uitbraaksporen

In sleuf 2 werd een rechthoekige fundering aangetroffen. Het spoor S46 was bewaard tot op een maximale hoogte van +19,05m TAW. Het muurwerk was opgebouwd uit een dubbele rij bakstenen (21cmx10cmx5cm) die een geelbruine kleur hadden. Bovenop de bakstenen werd een vrij zachte kalkmortel aangetroffen. Net ten zuiden van dit spoor werd een vrij massieve fundering aangetroffen. Het spoor kreeg nummer S55 en was bewaard tot op een hoogte van +19,35m TAW. De fundering was opgebouwd uit dieprode bakstenen (21cmx10cmx5cm) en gevoegd met een licht, geelgrijze, vrij harde kalkmortel. Ook op de fundering werd heel wat mortel aangetroffen.

Figuur 40: S55 op de hoek van sleuf 2 en sleuf 3.

In het midden van de sleuf werden drie bakstenen structuren S51, S52 en S53 aangesneden. S51 (+18,80m TAW) was zeker opgebouwd uit twee lagen gele bakstenen (21cmx10cmx5cm). Bovenop de fundering was ook geelgrijze, vrij harde mortel aanwezig. Bij S52 (+18,84m TAW) kon maar één laag gelige bakstenen van hetzelfde

formaat als S51 worden aangetroffen. S53 was vrij slecht bewaard en opgebouwd uit één rij gelige bakstenen (21cmx10cmx5cm).

Figuur 41: S51, S52 en S53 in sleuf 3.

Aan de oostelijke zijde van sleuf 3 werden twee bakstenen funderingen aangetroffen: S58 en S59. S58 was noord-zuid georiënteerd en opgebouwd uit een dubbele rij gele en sporadisch rode bakstenen (21cmx10cmx5cm). Bovenop de fundering (+18,52m TAW) werd geelbeige vrij harde mortel aangetroffen. S59 was tegen S58 gebouwd en was oost-west georiënteerd. Ook deze fundering was opgebouwd uit gele bakstenen van hetzelfde formaat als S58. Aan de westelijke kant van de sleuf werden twee uitbraaksporen waargenomen S49 en S50. De kuilen hadden een puinige vulling.

Figuur 42: S58 en S59.

6.3.2.3. Straatje

Net ten oosten van S58 werd een spoor aangetroffen opgebouwd uit donkergrijze kasseien. Het spoor S60 (+18,55m TAW) was verstoord aan de oostelijke zijde. Twee rijen kasseien vormden een gootje, net naast fundering S58. Het gootje had een noord-zuid oriëntatie. Naast het gootje lagen twee rijen kasseien in de breedte.

Figuur 43: Straatje opgebouwd uit kasseien.

6.3.2.4. Vloerniveau en ophogingslagen

Tussen S58 en S59 kon een vrij harde lemige grond S54 worden vastgesteld. Om dit spoor nader te bekijken werd een verdieping gemaakt. Dit resulteerde in profielen 3, 4 en 5. Op deze profielen is te zien dat het pakket S54 opgebouwd was uit een dikke laag donkergrijze grond afgewisseld met fijnere geelbruine laagjes. Onder S54 lag een lemige band S82. Onder deze lemige band werd een donkergrijs, gespikkeld pakket aangetroffen S83.

Figuur 44: profiel 3.

6.3.2.5. Paalsporen

S84 bevond zich in profiel 4, net onder S54 en uitgegraven in S83. Het paalspoor (met een diepte van 20cm) had vrij steile wanden en een vlakke bodem. S85 werd aangetroffen in profiel 4 en profiel 5 net onder S82. De vulling van dit spoor was gevlekt grijs en geelbruin. Het paalspoor was circa 40cm steil uitgegraven in S83 en had eveneens een platte bodem. S99 werd aangetroffen in profiel 3. Het spoor was ongeveer 30cm diep uitgegraven in S83 en had steile wanden en een min of meer platte bodem. De vulling was gevlekt met weinig inclusies van houtskool.

Figuur 45: Profiel 4.

Figuur 46: Profiel 5.

6.3.2.6. Verstoringen

In het oostelijke deel van sleuf 3 werden de archeologische resten verstoord door enerzijds een grote zandbak en anderzijds een rioleringsput.

7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

7.1. Stratigrafisch oudste sporen

In sleuf 1 werd een noord-zuid georiënteerde greppel S89 aangetroffen. De greppel kon vrij algemeen in de late middeleeuwen gedateerd worden. De greppel diende vermoedelijk als afwatering en/of landschapsindeling. Het plangebied bevond zich immers in een vrij nat gebied, net ten westen van de loop van de Ieperlee. Ook in sleuf 1 kon, ter hoogte van profiel 1, een scherp afgelijnde kuil S76 als extractiekuil geïnterpreteerd worden. Vermoedelijk werd hier zand gewonnen om plaatselijk te gebruiken.

In zone 2 werden verschillende paalsporen waargenomen, uitgegraven in een oude bodem. Vermoedelijk waren deze palen onderdeel van een grotere structuur (gebouw?). Het ging om spoornummers S84, S85 en S99. Paalsporen werden al meermaals aangetroffen tijdens archeologische opgravingen in de Ieperse binnenstad.³⁵

7.2. Laatmiddeleeuwse bewoning

Het plangebied wordt vanaf het begin van de 13de eeuw bewoond. Op de kaart van het beleg van Ieper uit 1383 zijn huizen te zien ter hoogte van zone 2. De Sint-Godelievestraat liep een flink stuk meer zuidwaarts dan nu het geval is. Langs de noord-zuid georiënteerde Sint-Godelievestraat stonden oost-west georiënteerde huizen aan de westelijke zijde van de straat. Vermoedelijk werd een deel van deze bewoning aangesneden in sleuf 3. S60 is vermoedelijk een restant van de Sint-Godelievestraat. Funderingen S51, S52, S53, S58 en S59 zijn onderdeel van een huis dat tegen de straat stond. Op basis van de baksteengrootte worden deze funderingen in de late middeleeuwen gedateerd. Binnen het huis werden enkele ophogingspakketten en leefniveaus aangetroffen. Het gaat om spoornummers S54 en S82. Ook het achtererf van de bewoning kon deels onderzocht worden. Deze bevond zich ter hoogte van sleuf 2. Een vierkante fundering S46 kan vermoedelijk als beerput geïnterpreteerd worden. Verder werden enkele afvalkuilen aangetroffen, S36 t.e.m. S42. In deze kuilen werden het gebroken of onbruikbaar gebruiksaardewerk gedumpt.

---

³⁵ Een bekend voorbeeld is Ieper-Merghelynckstraat waar de evolutie van de bewoning tot in de 18de eeuw te volgen was (GIERTS *et al.* 2012, pp. 1-78).

7.3. Middeleeuws grafveld?

In zone 1 werd een deel van het kerkhof dat zich rond de Sint-Niklaaskerk bevond aangesneden. In totaal werden S8, S13, S14, S17, S26, S27, S28, S29, S32, S33 en S34 herkend als menselijke begraving. Een scherpe datering geven aan de skeletten is moeilijk. Het is wel zo dat de skeletten zich al op een relatief hoog niveau manifesteerden. Een drietal skeletten werd geselecteerd en opgegraven om zicht te krijgen op het aantal lagen begraving. In alle drie de gevallen werd onder het opgegraven skelet geen ander skelet aangetroffen.

7.4. Abdij Sint-Jan-ten-Berge

Restanten van de eind 16de-eeuwse abdij waren aanwezig in sleuf 1. Het ging om spoornummers S23 en S24. De funderingen waren opgebouwd uit rode bakstenen en waren vrij massief. Uit historische bronnen blijkt dat de stad Ieper bakstenen schonk om de abdij te bouwen. Vermoedelijk maakt S66, gelegen onder uitbraakspoor S20, deel uit van de abdij. Of de ruimte tussen S23 en S66 als pandgang diende is moeilijk te bewijzen. Ten zuiden van S66 zijn enkele vloerniveaus en ophogingslagen aangetroffen. De niveaus zijn vrij horizontaal en moeten aan de binnenzijde van een ruimte gelegen hebben. De vloerniveaus doen zelfs denken aan vloeren die in kerken gevonden worden.³⁶ Dit is echter geen bewijs dat de oude Sint-Niklaaskerk werd aangesneden. De massieve fundering S55 kan misschien als funderingsplaat van de toren van de abdij gediend hebben. Uit historische bronnen blijkt in ieder geval dat de toren niet al te ver af stond van de plaats van S55.

7.5. Beantwoording van de onderzoeksvragen

- *Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?*
  - Onaangeroerde grond (C-horizont): In zone 1 werd de onaangeroerde grond aangetroffen ter hoogte van profielen 1 en 8. In profiel 1 bevond deze horizont zich op een diepte van +16,77m TAW. De vrij kleiige grond had een lichtblauwe tot grijze kleur. In profiel 8 bevond de onaangeroerde grond zich op een diepte van +17,14m TAW. Ook hier had de grond een lichtblauwige kleur en voelde vrij kleiig aan. In zone 2 bevond de onaangeroerde

---

³⁶ Kerkopgravingen Monument Vandekerckhove nv.

grond zich op een diepte van +18,30m TAW. De zandleem moederbodem had een lichtbruine/gelige kleur.

- Uitgeloogde gronden (textuur B-horizont): In profiel 8 in zone 1 werd een B-horizont waargenomen. De horizont kreeg spoornummer S97 en had een lichtgrijze kleur. In de vulling werden geen inclusies waargenomen. In zone 2 werd in profiel 2 ook een B-horizont waargenomen. Hier kreeg de horizont spoornummer S81.
  - Begraven maaiveld (A(b)-horizont): De stratigrafisch oudste bewaarde horizont in zone 1 werd waargenomen in profiel 8. De A(b)-horizont, een begraven oud maaiveld, bevond zich op een hoogte van +17,64m TAW en kreeg daar spoornummer S96. In zone 2 werd ook een dergelijke horizont waargenomen ter hoogte van profiel 2. In dit profiel kreeg de horizont spoornummer S43. In profielen 3, 4 en 5 kreeg deze spoornummer S83.
- *Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?*

In sleuf 1 werd in profiel 1 geen A(b)-horizont en B-horizont waargenomen. Vermoedelijk werden deze horizonten plaatselijk weggegraven, waarschijnlijk om de grond te nivelleren alvorens deze bewerkt (bebouwd) werd.

- *Zijn er tekenen van erosie?*

In de verschillende profielen werden geen tekenen van erosie waargenomen.

- *In hoeverre is de bodemopbouw intact?*

Tijdens het onderzoek werden relatief weinig verstoringen aangetroffen. In sleuf 1 werden aan de zuidelijke zijde enkele funderingen aangetroffen die de potentieel aanwezige archeologische sporen verstoorden. In het noorden van sleuf 1 verstoorde een vrij imposante kuil (zie hoofdstuk 6.3.1.5.) de archeologische resten. In zone 2 werd vooral in sleuf 3 verstoring waargenomen (zie hoofdstuk 6.3.2.6.). Het ging om een zandbak en een rioleringsput.

- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.*

De archeologische sporen manifesteren zich als grondsporen, lagen en funderingen (muurstructuren). De grondsporen kunnen verder onderverdeeld worden in: afvalkuilen, extractiekuilen, grachten, menselijke begravingen en uitbraaksporen. De lagen kunnen onderverdeeld worden in ophogingslagen, vloerniveaus en vleilagen.

- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*

Vrijwel alle sporen en lagen, uitgezonderd de C-horizonten, kunnen als antropogeen beschouwd worden. De bewaringstoestand van de sporen is vrij goed.

- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*

In zone 1 konden enkele sporen gegroepeerd worden tot structuren. Zo is er de laat 16de-eeuwse abdij die vertegenwoordigd werd in het sporenbestand door S23, S24 en S66. In zone 2 kon laatmiddeleeuwse bewoning onderscheiden worden. S46, S51, S52, S53, S54, S58 en S59 behoorden toe aan een huis, gelegen langs een straatje (S60).

- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*

De sporen kunnen ingedeeld worden in enkele tijdsperiodes. De oudste geattesteerde sporen dateren algemeen uit de middeleeuwen. Vervolgens werden ook archeologische restanten uit de late middeleeuwen aangetroffen. Aansluitend werden vroegmoderne resten gevonden. Als laatste kunnen 20ste-eeuwse verstoringen worden vernoemd.

- *Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?*

In zone 1 zullen op het bovenste archeologische niveau (zie verder voor de verschillende archeologische niveaus) restanten van de abdij en het kerkhof worden aangetroffen. Op het onderste niveau kunnen zich sporen van landschapsindeling, (afval)kuilen en eventueel bewoningssporen manifesteren. In zone 2 wordt laatmiddeleeuwse bewoning verwacht, huizen en de funderingen ervan, samen met achtererven waar (afval)kuilen, waterputten en beerputten kunnen gevonden worden.

- *Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting? Zijn er indicaties die wijzen op ambachtelijke activiteiten binnen het plangebied?*

In zone 1 werd een greppel aangetroffen die als erfafbakening/afwatering geïnterpreteerd kan worden. In zone 2 werden enkele paalsporen gevonden. Deze konden echter niet éénduidig aan een gebouw toegewezen worden. Rechtstreekse of onrechtstreekse indicaties voor ambachtelijke activiteiten zijn er niet.³⁷

- *Zijn er sporen aanwezig van de middeleeuwse Sint-Niklaaskerk?*

Duidelijke sporen van de kerk werden niet aangetroffen. Misschien is S66 een onderdeel van de noordelijke zijbeuk van de kerk, maar zeker is dit niet. Hoe dan ook werden ten zuiden van de massieve muur enkele vloerniveaus aangetroffen.

- *Zijn er sporen aanwezig van de begraafplaats rond de middeleeuwse Sint-Niklaaskerk? Kan er een inschatting gemaakt worden van de ruimtelijke omvang, in 3 dimensies, van de begraafplaats en het te verwachten aantal individuen? Wat is de bewaringstoestand van het botmateriaal? Zijn er verschillende perioden te onderscheiden?*

In zone 1 werden verschillende sporen van menselijke begraving aangesneden. De begravingen werden over de hele lengte van de sleuf aangetroffen. Voorlopig werd maar 1 laag begravingen aangetroffen. Dit wil echter niet zeggen dat er in de rest van de zone niet meer lagen begravingen kunnen worden aangetroffen. Het gevolg is dat een inschatting van het aantal individuen moeilijk is. Als er van wordt uitgegaan dat er maar 1 laag skeletmateriaal aanwezig is, dan kan het aantal individuen op een 100-tal individuen geschat worden. Het botmateriaal kent een verschillende bewaring. Sommige skeletten hebben hard botmateriaal en zijn vrij compleet, andere skeletten hebben vrij zacht en broos botmateriaal. Verschillende perioden onderscheiden in het skelettenbestand is op dit ogenblik niet mogelijk. De skeletten kunnen wel op een andere manier onderscheiden worden. Twee van de drie opgegraven skeletten lagen west-oost georiënteerd (hoofd naar het westen en voeten naar het oosten). Het andere skelet lag oost-west. Een groep skeletten lag op een hoogte van +18,90m TAW; het ging om S8,

---

³⁷ Rechtstreekse bewijzen zijn bijvoorbeeld ovens, tonputten, ... Onrechtstreekse indicaties zijn bijvoorbeeld het afvalmateriaal van een leerlooier onder de vorm van hoornpitten.

S13, S14, S17. De andere groep S26, S27, S28, S29, S32, S33 en S34 lag iets dieper op een hoogte van circa +18,40m TAW.

- *Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?*

Aangezien de dichtstbijzijnde archeologische vindplaatsen zich op de Grote Markt bevinden is het moeilijk om een link te maken. Het is de eerste keer dat een archeologisch (voor)onderzoek werd uitgevoerd in de gewezen Sint-Niklaasparochie.

- *Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)? Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?*

De aangetroffen C-horizont in zone 1 is te linken aan de vroegere loop van de Ieperlee. Vermoedelijk was deze zone in een lager gelegen valleizone te situeren. In zone 2 werd als C-horizont een zandleembodem aangetroffen. Dit was, volgens de bodemkaart, te verwachten. Sommige archeologische sporen die in de oude bewaarde bodem (A(b)) bewaard zijn kunnen deels zijn weggegraven. De oorzaak is het nivelleren en bouwrijp maken van de bodem op sommige plaatsen in recentere perioden.

- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*

In zone 1 wordt het in oorsprong middeleeuwse kerkhof verwacht. Dit kerkhof wordt niet verwacht in zone 2. Ook de eind 16de-eeuwse abdij wordt hier verwacht. Misschien kunnen nog delen van de abdij zich situeren in zone 2. Als de oude Sint-Niklaaskerk nog bewaard is, dan is deze uitsluitend te situeren in zone 1. In zone 2 wordt dan weer laatmiddeleeuwse bewoning verwacht.

- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*

De archeologische resten zullen een hoge bewaringsgraad kennen. Dit is te danken aan de unieke omstandigheden (begraving na WO1) van de *archaeologicae* in Ieper.

- *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*

De archeologische resten van de Sint-Niklaasparochie zullen een schat aan informatie bevatten om de geschiedschrijving van de parochie aan te vullen.

- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen? Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:*
  1. *Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?*
  2. *Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?*

Zie hoofdstuk 8.

- *Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?*

Zie hoofdstuk 8.

- *Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?*

Zie hoofdstuk 8.

8. AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

Wegens de aanwezigheid van een groot sporenbestand en als gevolg van de hoge verstoringsgraad van de geplande bouwwerken is het aangewezen om een vervolgonderzoek door middel van een vlakdekkend archeologische opgraving uit te voeren op het volledige plangebied (zie bijlage 5).

In zone 1 worden minimum 4 archeologische niveaus verwacht. Het bovenste archeologische niveau bevindt zich op +19,20m TAW, een tweede niveau is te situeren op +18,10m TAW en komt overeen met een oud bewaard vloerniveau, een derde niveau situeert zich ter hoogte van de A(b)-horizont op +17,64m TAW en een laatste niveau bevindt zich ter hoogte van de C-horizont +17,15m TAW. Bijzondere aandacht moet worden gegeven aan de verschillende vloerniveaus ten zuiden van S66.

In zone 2 worden minimum twee archeologische niveaus verwacht. Een eerste niveau bevindt zich op +18,50m TAW ter hoogte van de A(b)-horizont. Een tweede niveau bevindt zich ter hoogte van de C-horizont op +18,30m TAW. Bijzondere aandacht moet hier worden geschonken aan de verschillende niveaus in sleuf 3 (zie profielen 3, 4 en 5).

Over het algemeen is het aangewezen om de verschillende archeologische vlakken te onderzoeken met een metaaldetector. Ingezamelde vondsten worden op plan gezet met vondstnummer en de code Md. Ingezamelde metaalvondsten worden beschermd tegen degradatie van het materiaal. Muren en vloeren dienen in detail gedocumenteerd te worden in functie van de identificatie van fundering en opgaand muurwerk, bouwnaden en dergelijke meer.

Hieronder volgt een opsomming van enkele (niet-limitatieve) vraagstellingen:

1. Algemeen

- Vanaf wanneer werd de site in gebruik genomen?
- Hoe zag het vroegste gebruik van het terrein er uit?
- Hoe verhoudt dit zich ten opzichte van de Sint-Niklaaskern?
- Welke is de gebruiksevolutie van de site doorheen de tijd?
- Welke is de evolutie van het landschap doorheen de tijd?
- Klopt het effectief dat zone 1 oorspronkelijk lager gelegen was en men dus meer diende op te hogen dan in zone 2? Had dit traceerbare gevolgen voor het landgebruik?

2. Zone 1

- De Sint-Niklaaskerk:

- Zijn er resten van de oude Sint-Niklaaskerk aanwezig op het terrein?
- Wat is de opbouw (baksteen, natuursteen, ...) van de kerk?
- Zijn er verschillende fases te onderscheiden in de bouw?
- Zijn de vloerniveaus aangetroffen tijdens het vooronderzoek aan de kerk toe te wijzen?

- Het grafveld:

- Zijn er op grond van de begravingswijze, bijgiften of fysieke kenmerken van de skeletten aanwijzingen voor sociaaleconomische verschillen?
- Zijn er ook grafkelders aanwezig?
- Welke is het fysieke aspect van de funeraire structuren (in volle grond, in een kist of in een beschoeide grafkuil, omvang van de grafkuil, kistvorm (bijvoorbeeld aan de hand van de positie van de spijkers), ...)?
- Zijn er indicaties betreffende het begrafenisritueel (spatiale organisatie, enkel- of meervoudige begraving, bijgiften, positie van het lichaam en ledematen, elementen die kunnen wijzen op een begraving met kledij of in een lijkwade, balseming)?
- Wat zijn de demografische kenmerken van de opgegraven populatie (leeftijdsopbouw, geslacht, kinderen, mortaliteit)?
- Welke ziekten en aandoeningen en wellicht ook doodsoorzaken zijn van de skeletten af te leiden?
- Wat is het algemene beeld van de gezondheidskenmerken van de opgegraven populatie per onderscheiden periode en in diachroon perspectief (onder- of overvoeding, ziektes/aandoeningen/trauma's in relatie tot tijd, locatie, geslacht, sociale status, leefomstandigheden, beroep, ...)?
- Wat is de prevalentie van specifieke aandoeningen als rachitis, scheurbuik, syfilis, TBC, lepra, osteoartritis, breuken en geweld?

- De abdij:

- Hoe was de abdij opgebouwd?
- Zijn er verschillende fases te onderscheiden?
- Hoe ver strekte de abdij zich uit?

3. Zone 2

- De laatmiddeleeuwse bewoning:
  - Wat is de omvang van de bewoning?
  - Zijn er verschillende fasen te onderscheiden?
  - Is er een pre-baksteen fase aanwezig (natuursteen, houtbewoning)?
  - Kunnen er op basis van de huisraad of de inhoud van eventueel aanwezige beerputten uitspraken gedaan worden over de sociale status van de bewoners?
  - Werden er ambachtelijke activiteiten uitgevoerd?

Natuurwetenschappelijke onderzoeken die nodig zijn ter beantwoording van de onderzoeksvragen:

Aangezien het niet evident is om aantallen te bepalen voor de voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken, worden deze hieronder in vermoedelijke hoeveelheid beschreven. Daarnaast kunnen tijdens de opgravingen steeds onvoorziene vondsten aan het licht komen waarvoor een ander natuurwetenschappelijk onderzoek aangewezen is dan hieronder vermeld.

In functie van de datering van de aangetroffen structuren zal het noodzakelijk zijn verschillende **C14-dateringen** te voorzien. Dit voor datering van:

- eventueel aangetroffen faseringen in de begraving
- verder te onderzoeken bodemlagen (bijvoorbeeld oude cultuurlaag, lagen die een gebruiksfase voorafgaan of afdekken, ...)
- verder te onderzoeken contexten (bijvoorbeeld beerkuilen, paalkuilen, muurwerk, ...)

Gezien het grote archeologische potentieel van de site wordt aangeraden circa 30 C14-analyses te voorzien.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat bijvoorbeeld houten waterputten worden aangetroffen die via **dendrochronologie** kunnen worden gedateerd. Hiervoor worden circa 10 stalen voorzien.

In functie van de reconstructie van het landschap en de reconstructie van het dieet ingeval geschikte contexten aanwezig zijn, is het noodzakelijk om **macrobotanisch**

onderzoek en pollenonderzoek uit te voeren. Ook bestaat de kans dat deze onderzoeken dienen ingezet te worden voor het beantwoorden van een aantal vragen omtrent het begrafenisritueel (balseming, bijgiffen). Voor het macrobotanisch onderzoek wordt rekening gehouden met 30 te onderzoeken stalen. Voor het pollenonderzoek wordt het aantal geschat op 20 stalen.

Voor het landgebruik in de vroegste fase en de evolutie doorheen de tijd zal men zich dienen te beroepen op **micromorfologisch onderzoek**. Hier wordt rekening gehouden met 10 stalen die op deze manier worden onderzocht.

Gezien het gegeven dat de site gelegen is binnen een historisch grafveld wordt voorzien om een **fysisch anthropologisch assessment** uit te voeren op circa 100 individuen.

Tenslotte wordt tevens nog een 20-tal stalen voorzien voor **houtdeterminatie** (bijvoorbeeld planken van een waterput of kistplanken).

9. SYNTHESE

In het kader van de uitvoering van een nieuwbouwproject op enkele percelen gelegen langs de Sint-Niklaasstraat en de Sint-Jansstraat te Ieper voerde een team archeologen van Monument Vandekerckhove nv een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was 3D-Real Estate NV. Het projectgebied was ca. 0,7ha groot en was tot enkele jaren geleden in gebruik als bibliotheek, stedelijk archief en cultuurcentrum. Aangezien de geplande nieuwbouw gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem adviseerde Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven. Op die manier kan het archeologisch potentieel van de site ingeschat worden. Het terreinwerk vond plaats van 14 december tot 22 december 2016.

Het proefsleuvenonderzoek leverde archeologische resten op uit verschillende periodes. De resten kenden een hoge bewaringsgraad. De oudste sporen getuigen van landschapsindeling en ontginning. Het is niet uitgesloten dat er ook bewoningssporen aanwezig zijn. Laatmiddeleeuwse bewoning werd aangetroffen in de vorm van bakstenen funderingen, lemen vloerniveaus en (afval)kuilen op de achtererven. Ook een oud straatniveau werd aangetroffen. Massieve funderingen opgebouwd uit spaarbogen getuigen van de laat 16de-eeuwse abdij Sint-Jan-Ten-Berge. Als laatste werd een grafveld aangesneden tussen de funderingen van de abdij.

Wegens de aanwezigheid van een groot sporenbestand en als gevolg van de hoge verstoringsgraad van de geplande bouwwerken is het aangewezen om een vervolgonderzoek uit te voeren op het volledige terrein door middel van een vlakdekkende archeologische opgraving.

10. LITERATUUR

• Uitgegeven bronnen

- DEWILDE M. 2010, Westelijk kust-Vlaanderen in de 13de eeuw. De historisch-archeologische afdruk, in: Dewilde M., Ervynck A. & Becuwe F. (eds.): *Novii Monasterii vol. 10*, pp. 159-174.
- DE LILLE M. K., MASURE D., MEIRLAEN J.-P. & VERHEYE S. 1997, *De Stille kerktoren. Bijdragen over de Ieperse St.-Niklaaskerk en -parochie*, Ieper.
- DEWILDE M. 1995, Van akker tot Grote Markt (W.-Vl.), in: *Archaeologia Mediaevalis 18*, pp. 38-39, Namur.
- DEWILDE M. 2008, Bouwen met baksteen in middeleeuws Ieper, in: COOMANS T. & VAN ROYEN H. (eds.): *Medieval Brick Architecture in Flanders and Northern Europe: The Question of the Cistercian Origin*, *Novi Monasterii 7*, pp. 233-241.
- DRAPER J. 1984, *Post-Medieval Pottery 1650-1800*, Shire.
- HANECA K., DEWILDE M., ERVYNCK A., BOEREN I., BEECKMAN H., GOETGHEBEUR P. & WYFFELS F. 2009, De 'houten eeuw' van een Vlaamse stad. Archeologisch en dendrochronologisch onderzoek te Ieper (prov. West-Vlaanderen), in: *Relicta, Archeologie, Monumenten- en Landschapsonderzoek in Vlaanderen 4*, pp. 99-134.
- MOENS J. 2011, Middeleeuws leer uit archeologisch onderzoek op de Grote Markt in Dendermonde, in: *Relicta 7*, pp. 37-66.
- MUS O. *et al.* 1992, *Omtrent de vestingstad Ieper*, Koning Boudewijnstichting, Brussel.
- MUS O. 1996, L'évolution de la Ville d'Ypres depuis l'origine jusqu'à 1400, in: DEWILDE M., ERVYNCK A. & WIELEMANS A. (eds.): *Ypres and the Medieval Cloth Industry in Flanders, Archaeological and Historical Contributions - Ieper en de middeleeuwse lakennijverheid in Vlaanderen, Archeologische en historische bijdragen, Archeologie in Vlaanderen Monografie 2*, Brussel, pp. 43-56.

- STUBBE L., DENDOOVEN D., TERMOTE J. en VANDERGHOTE P. 2003, *Vesting Ieper. Wandeling in een historisch landschap*, OKV, Drukkerij L. Vanmelle nv, Gent.
- TERMOTE J. 1992, De stadsverdediging van Ieper vóór 1388, in: VAN ACKER J. (ed.): *Wevend aan het verleden*, De rode Bles, Veurne, pp. 219-228.
- **Onuitgegeven bronnen**
  - BARTHOLOMIEUX B. 2011, *Archeologische opgraving Diksmuidsestraat-Hoge Wieltjesgracht Ieper (prov. West-Vlaanderen)*, Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster, pp. 1-78.
  - GIERTS I., COX L., JANSSENS N. & VAN REMOORTER O. 2012, *Archeologische opgraving Ieper-Merghelynckstraat 3-5-7*, BAAC, Rapport 13, Drongen, pp. 1-78.
  - JANSSENS L., COX L. & VAN REMOORTER O. 2012, *Archeologische opgraving Ieper Grote Markt 25-27*, BAAC, Rapport 28, Drongen, pp. 1-80.
  - MOERMAN M. 2010, *Diepgaande analyse van twee Ieperse kaarten: het stadsplan van Thévelin-Destrée (1564) en de gravure over het beleg van Ieper van Guillaume du Tielt (1610)*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, Gent, pp. 1-175.
  - S.n. 1999, *Notices sur la place d' Ypres et son démantèlement: 1830-1858*, Genootschap voor geschiedenis en vestingbouwkunde, Ieper.
  - S.n. 2007, *Vauban en de Ieperse vestingen, Catalogus tentoonstelling 24 november 2007 tot 26 januari 2008*, Stadsarchief Ieper, Ieper.
  - S.n. 2016, *Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Ieper, Site 'De Meersen'*.
  - TROMMELMANS R. 2012, *Archeologische opgraving Ieper lakenhalle (prov. West-Vlaanderen)*, Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster, pp. 1-93.

- **Internetbronnen**

- <http://www.geopunt.be>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121804>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/56732>
- <https://geo.onroenderfgoed.be/#zoom=15&lat=6659187.789257236&lon=319755.1985739635&layers=B000TTFTTTF&mode=cai>

11. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Situeringsplan
- Bijlage 2: Zone 1
- Bijlage 3: Zone 2
- Bijlage 4: Profielen
- Bijlage 5: Vervolgonderzoek
- USB-kaart met daarop een overzichtsplan, een fotolijst, dit rapport en de bijlagen

De database met foto's, tekeningen, sporenlijsten en inventarislijsten is te raadplegen via: www.monarcheo.be. Bij vragen hieromtrent, neem contact via info@monument.be.

Sint-Niklaasstraat

Sint-Janstraat

Archeologische prospectie
Ieper De Meersen 2016

Bijlage 1: Situeringsplan

 Sleuven

Verg.nr. 2016/433

VANDEKERCKHOVE

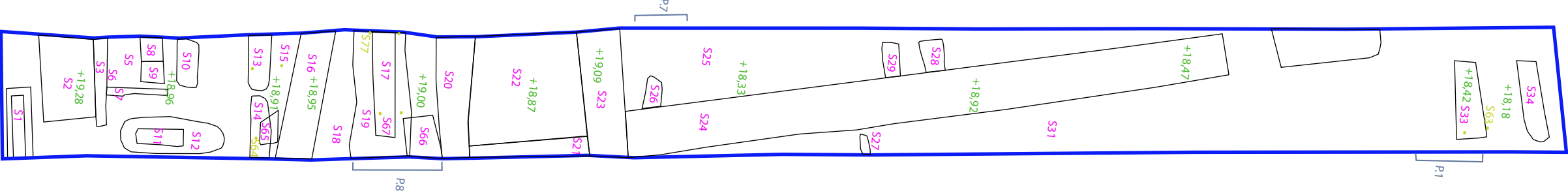

30m

20m

10m

0m

30m

20m

10m

0m

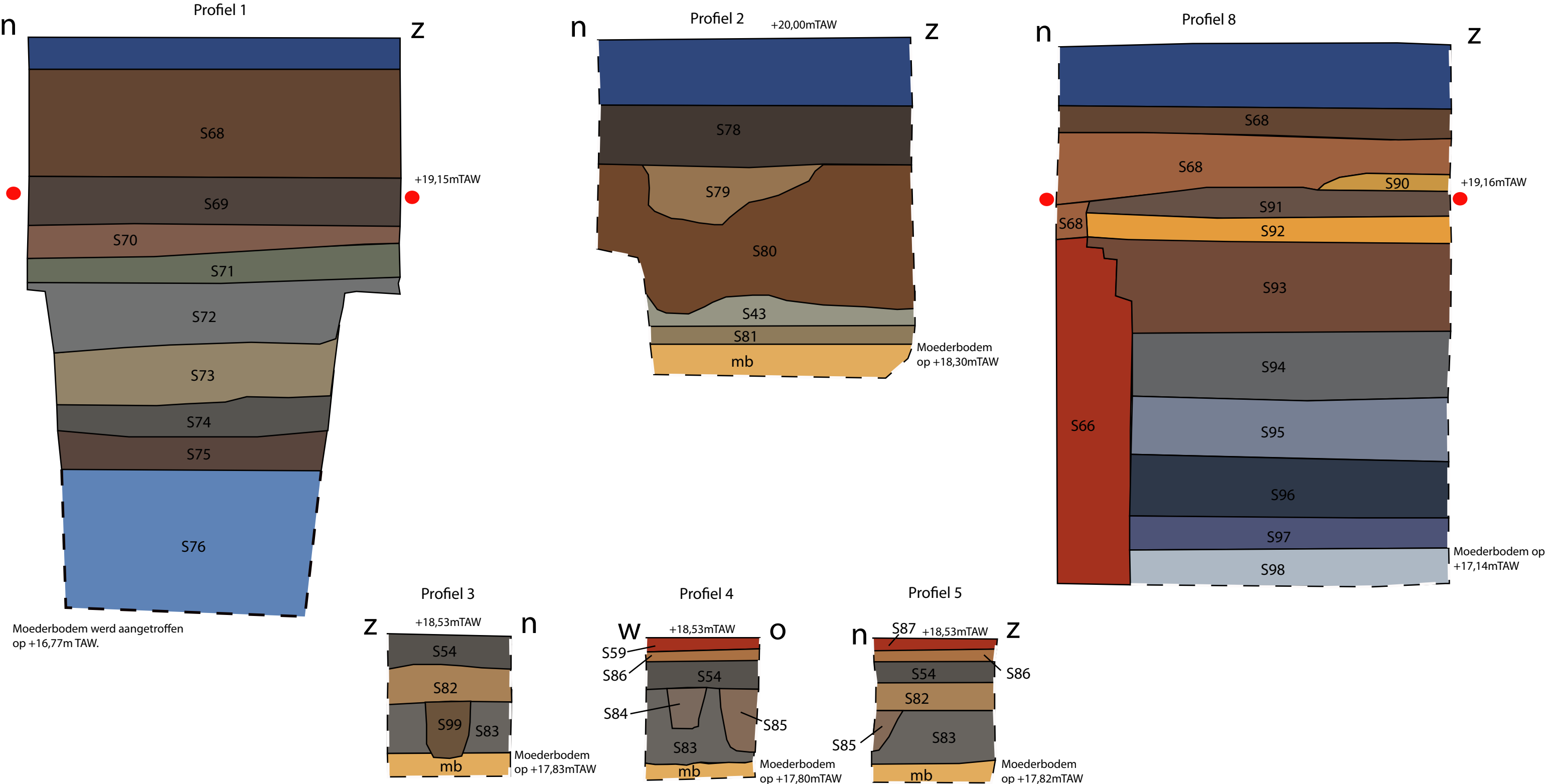
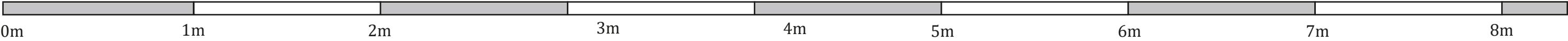
Archeologische Prospectie
Ieper De Meersen

Bijlage 4
Profielen

- Tegels speelplaats en nivellering
- B-horizont
- C-horizont/onaangeroerde grond
- Laag menselijke begravingen

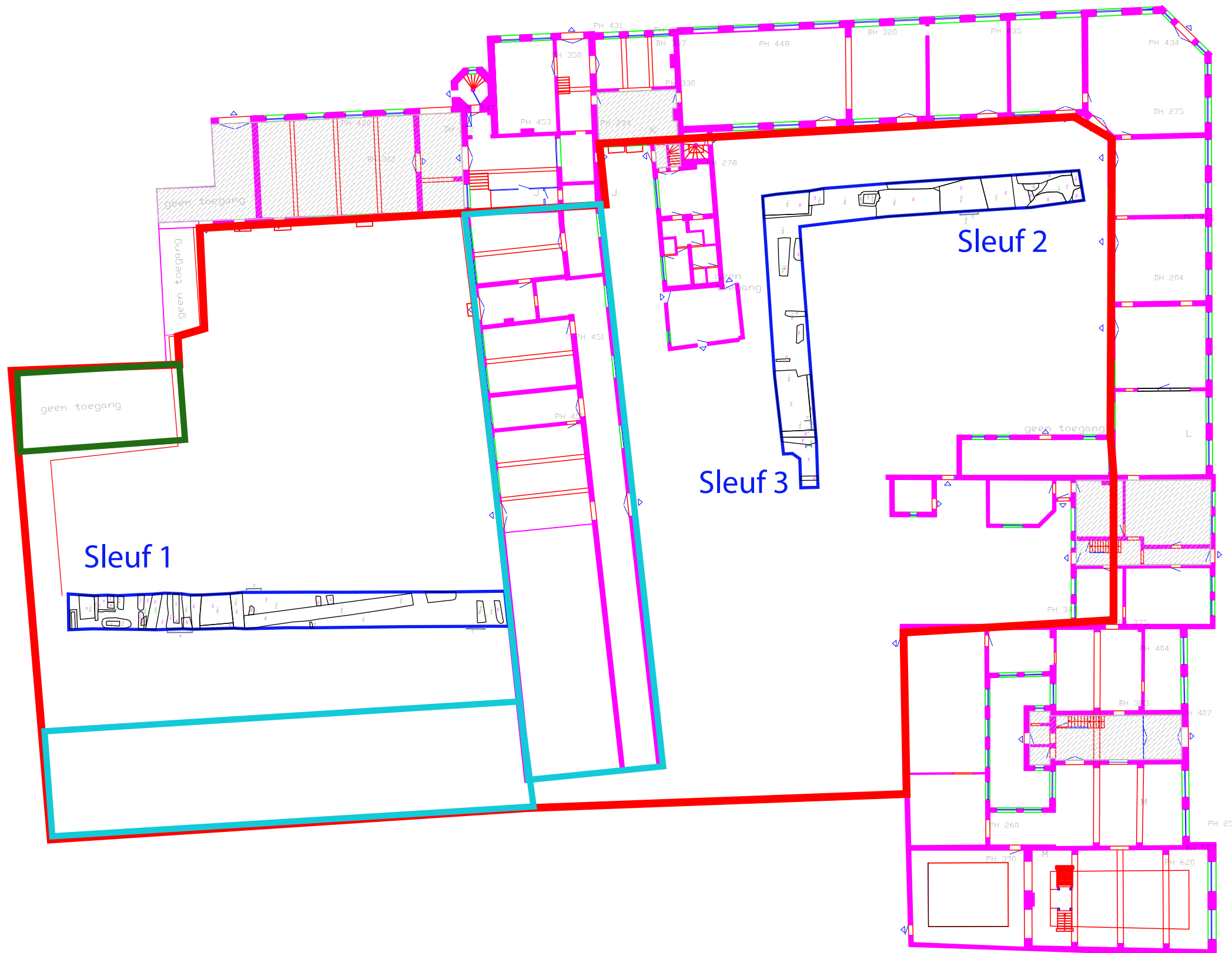
Verg.nr. 2016/433

Monument
Vandekerckhove

Sint-Niklaasstraat

Sint-Jansstraat

Archeologische prospectie
leper De Meersen 2016

Bijlage 5: Vervolgonderzoek

- Sleuven
- Vervolgonderzoek
- Onderkelderde ruimte
- niet onderkelderde ruimte

Verg.nr. 2016/433